

Arbetsgruppen för utveckling av forskarutbildning Slutrapport

Svenska handelshögskolan
juni 2000

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANDRAG AV FÖRSLAG TILL UTVECKLING AV FORSKARUTBILDNINGEN.....	2
1 BAKGRUND.....	3
2 ARBETSGRUPPENS UPPGIFT	4
3 FORSKARUTBILDNINGEN VID HANKEN.....	4
4 RAPPORTENS STRUKTUR.....	4
5 PROFESSIONALISERING AV FORSKARUTBILDNINGEN	5
5.1 STUDENTPOPULATIONEN	5
5.2 HANDLEDDNINGEN	6
5.3 FINANSIERINGEN	7
5.3.1 <i>Heltidsforskning</i>	8
5.3.2 <i>Övriga kostnader</i>	9
5.4 STÖDFUNKTIONER, ANSVARSFÖRDELNING OCH RUTINER	10
6 FORSKARUTBILDNINGSPROCESSEN	10
6.1 ANTAGNING OCH ÅRLIG REGISTRERING.....	10
6.2 KURSER I HANKENS OCH FORSKARSKOLORNAS REGI SAMT UTLÄNDSKA FORSKARKURSER.....	11
6.3 ARTIKEL- OCH ESSÄAVHANDLINGAR.....	12
6.4 BEDÖMNING AV DOKTORSAVHANDLINGAR	12
6.5 LICENTIALEXAMEN.....	12
6.6 FILOSOFIE DOKTORSEXAMEN	12
6.7 ENGELSKA BENÄMNINGAR PÅ EXAMINA.....	13
7 SAMMANDRAG	13

BILAGOR:

1. Stadganden om forskarutbildning och Tillämpningsdirektiven
2. Forskarstuderande inskrivna läsåret 1999-2000
3. Avhandlingshandledare för forskarstuderande inskrivna läsåret 1999-2000
4. Förhandsgranskare och opponenter för doktorsavhandlingar 1990-1999
5. Brevet till forskarstuderande
6. Sammandrag över studerandenas svar
7. Rektorsrådets PM 16.5.2000

SAMMANDRAG AV FÖRSLAG TILL UTVECKLING AV FORSKARUTBILDNINGEN

Förslagen behandlas i detalj i kapitlen 5 och 6.

DELOMRÅDE & ÅTGÄRDSFÖRSLAG

STUDENTPOPULATIONEN

- Rekryteringen intensifieras inom högskolan, nationellt och internationellt. *Förslag 1, sid 5*
- Institutionerna utarbetar klara spelregler för rekrytering och studiernas uppbyggnad. *Förslag 2, sid 5*
- Högskolan arrangerar regelbundet informationsmöten för forskarstuderande. *Förslag 3, sid 6*

HANDLEDNING

- Handledarkapaciteten utökas kvalitativt och kvantitativt (handledargrupper, Stiftelsens Fellows, externa handledare). *Förslag 4, sid 7*
- Handledning ges högs prioritet i professorernas arbete. Koordinerad IR-behandling av arbetstidsplaner och avhandlingshandledning. *Förslag 5, sid 7*
- I samband med registrering av studenter inför läsåret 2000/2001 identifieras alla studenter som saknar handledare. Institutionerna utser handledare för dessa. *Förslag 6, sid 7*

FINANSIERINGSSTRUKTUREN

- Utökning av möjligheter till heltidsfinansiering för forskarstuderande via större forskningsprojekt med FA-, Tekes-, EU-finansiering / med startpengar från Stiftelsen / genom att skapa konsortier med företag. *Förslag 7, sid 8*
Förslag 8, sid 8
- Forskningsassistenturerna ledigförklaras. Möjligheten att inrätta nya tjänster utreds. *Förslag 9, sid 9*
- Högskolan arbetar för att Stiftelsen ökar antalet doktorandstipendier. *Förslag 10, sid 9*
- Beslut om finansiering av tryckningskostnader för doktorsavhandlingar. *Förslag 13, sid 10*

STÖDFUNKTIONER

- Stödet intensifieras till de studerande som behöver extern finansiering och som har ett genuint intresse för att studera utomlands. *Förslag 12, sid 9*
- Snabbare och enklare rutiner och kodningssystem utvecklas för införande av prestationer i studieregistret. *Förslag 16, sid 11*
- Ansökningsförfaranden för forskningsassistenturerna, Stiftelsens doktorandstipendier och högskolans fonder koordineras (sökts med en ansökan vid samma tidpunkt). *Förslag 11, sid 9*
- Institutionerna ser över sina procedurer om hur de värnar om sina studenter (handledare utses, finansieringsplan görs upp för studenter). *Förslag 3, sid 6*
- En utredningsperson anställs på projektbasis för att vidareutveckla arbetsgruppens förslag och för att utarbeta koncisa förfaringssätt för forskarutbildningen. *Förslag 14, sid 10*

ÖVRIGT (kurserna, stadganden, bedömning av avhandlingar, examina)

- UFR för en pricipdiskussion om hurudana forskarkurser ges i Hankens regi. *Förslag 15, sid 11*
- Rektorsrådets PM 16.5.2000 om artikel- och essäavhandlingar behandlas i UFR. Tillämpningsdirektiven kompletteras med eventuella direktiv gällande detta. *Förslag 17, sid 12*
- UFR-medlemmarna ges en möjlighet att ta del av doktorsavhandlingarna före vitsordet fastställs. *Förslag 18, sid 12*
- I Tillämpningsdirektiven införs stadganden om filosofie doktorsexamen och studieregistret anpassas till de nya direktiven. *Förslag 19, sid 12*

1 BAKGRUND

Konkurrensen om goda seniorforskare, post-doktorala forskare och forskarstuderande är internationell och den har skärpts betydligt under de senaste åren. Enligt förslaget till resultatavtal mellan Hanken och undervisningsministeriet för åren 2001-2003 skall vid högskolan avläggas i medeltal nio doktorsexamina per år. Under den nuvarande avtalsperioden har målsättningen varit fem doktorsexamina årligen. För Hankens del har målsättningen varit rätt svår att uppnå. Det nya resultatavtalet förutsätter nästan en fördubbling av examina, vilket innebär att vi måste ytterligare professionalisera vår utbildning och stärka vår konkurrenskraft.

Hanken bör på allvar satsa på forskarutbildningen för att kunna rekrytera goda forskarstuderande, för att kunna uppnå de kvantitativa målsättningarna och för att bibehålla kvaliteten inom forskarutbildningen.

I januari 2000 var 128 studerande inskrivna för forskarstudier. Antalet professorer är 31. Handledarkapaciteten är alltså i teorin fyra studerande per handledare, vilket är en acceptabel relation (självlklart fördelar sig inte handledaransvaret i praktiken så jämt, se bilaga 3). Ytterligare finns ett okänt antal personer som bedriver forskarstudier vid Hanken, vilka av någon anledning inte är antagna till forskarutbildningen eller vilka inte registrerats som forskarstuderande under innevarande läsår.¹

Under hela 1990-talet har antalet doktorsexamina varierat starkt från år till år, vilket framgår ur tabell 1 nedan.

År	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Doktorer	2	2	0	2	10	4	1	0	8	9

Tabell 1: Doktorsexamina under 1990-talet

Under perioden 1997-1999 har 17 doktorsexamina (16 ED och en FD) och 16 licentiatexamina avlagts. Av de 16 licentiaterna har tre även slutfört doktorsexamen. Fem licentiat jobbar för tillfället med doktorsexamen. Värt att notera är att åtta licentiat inte fortsatt studera för doktorsexamen.

Ämnesfördelningen framgår ur tabell 2 nedan.

Ämne	Licentiat-examina	Doktors-examina	(Antalet dr.examina avlagda via lic.)
Nationalekonomi	2	0	
Finansiell ekonomi	3	5	(3)
Företagsledning och organisation	1	4	(2)
Företagande	2	0	
Informationsbehandling	1	0	
Handelsrätt	0	1	
Marknadsföring	5	7	(3)
Redovisning	2	0	
Totalt	16	17	(8)

Tabell 2: Licentiat- och doktorsexamina åren 1997-1999

Enligt de examensmål som forskarstuderandena angett i sina studieplaner hösten 1999 skulle Hanken under de kommande fyra åren ha ca. 10 doktorsexamina /år.

¹ Orsaken är kanske att studentregistret inte är komplett. Trots att studenterna är inskrivna för doktorsexamen synes personer som avlägger licentiatexamen att "falla ut ur" registret. Ett annat antagande är att personer som blivit inskrivna som kompletteringsstuderande kanske inte flyttas efter avslutade kompletteringar till registret över forskarstuderande. Dyliga problem borde kunna åtgärdas. Institutionerna önskar också årligen få information om vilka studenter som är inskrivna som kompletteringsstuderande, s.k. extra studerande.

2 ARBETSGRUPPENS UPPGIFT

Rektor utsåg den 24 augusti 1999 en arbetsgrupp med syfte att ge utlåtande gällande utvecklingen av Hankens forskarutbildning. Ordförande i arbetsgruppen var forskningsdirektör Maj-Britt Hedvall. Övriga medlemmar var professor Tom Berglund, professor Ingmar Björkman, professor Eva Liljebloom, professor Tore Strandvik och professor Jan Wallin. Som sekreterare för gruppen verkade planerare Minna Floman och sekreterare Marianne Michelson.

Arbetsgruppen diskuterade forskarutbildningen på fyra sammanträden under hösten 1999 och våren 2000. I januari 2000 bad arbetsgruppen forskarstuderandena ge sina synpunkter på forskarutbildningen. Ett brev innehållande en frågelista med 10 huvudpunkter sändes till 128 vid denna tidpunkt registrerade forskarstuderande. Trots att många intressanta och viktiga synpunkter framkom i svaren är det svårt att dra generella slutsatser eftersom svarsprocenten var låg (21,1%). Frågelistan och resultaten presenteras i Bilaga 5 respektive 6.

3 FORSKARUTBILDNINGEN VID HANKEN

Tillämpningsdirektiven för forskarutbildning fungerar som grund för hur utbildningen i praktiken anordnats (se Bilaga 1). Direktiven genomgick en reform år 1996.

Arbetsgruppen har inte sett någon anledning till större reformer av forskarutbildningen. Direktiven behöver inte totalförnyas. De borde dock kompletteras i den mån de är bristfälliga.

Arbetsgruppen konstaterar att utmaningen är att implementera direktiven i praktiken och tillämpa dem på ett förnuftigt och enhetligt sätt. Gruppen anser alltså att verktygen för en fungerande forskarutbildning finns, men att dessa inte ännu utnyttjats genomgående.

Ansvaret för forskarutbildningen ligger idag hos **professorerna, institutionerna** (d.v.s. prefekterna och institutionsråden) och **UFR**. Efter reformen 1996 finns det inte mera ett organ på Hanken (jfr. den tidigare Ledningsgruppen för postgradual utbildning) eller en anställd vid högskolan (jfr. forskningsdirektören som föredragande i Ledningsgruppen) vilka tar initiativ till och behandlar frågor som explicit berör forskarutbildningen. Reformen av forskarutbildningen 1996 innebar att huvudansvaret för utbildningen flyttades till institutionerna. En förutsättning för en fungerande forskarutbildning är att samtliga som bär ansvar för utbildningen (inklusive nyanställda professorer) är väl fortrogna med målsättningarna för och uppbyggnaden av vår forskarutbildningen.

Arbetsgruppen anser att en professionell forskarutbildningen kräver följande byggstenar:

- **god och motiverad studentpopulation**
- **kunniga och motiverade handledare**
- **optimal finansieringsstruktur**
- **fungerande stödfunktioner**

Brister i ett av delområden kan i viss mån kompenseras genom större insatser på ett annat område. Å andra sidan påverkar satsningar på ett av ovan nämnda delområden även de andra områden i en positiv riktning. Men för att verkligen professionalisera forskarutbildningen behövs att man samtidigt utvecklar alla fyra delområden. Vi bör med andra ord effektivisera rekryteringen av bra forskarstuderande, följa upp handledningsfunktionen och se till att handledarna är motiverade och handledarresurserna tillräckliga, förbättra finansieringsstrukturen och satsa på stödfunktionerna.

4 RAPPORTENS STRUKTUR

I kapitel 5 behandlas de ovan nämnda byggstenarna och interaktionen dem emellan på en generell nivå. Explicita förslag ges om åtgärder som kunde vidtas.

Kapitel 6 kommenteras detaljer i forskarutbildningsprocessen och förslag om specifika delar ges.

I bilagorna presenteras bakgrundsmaterial.

5 PROFESSIONALISERING AV FORSKARUTBILDNINGEN

5.1 Studentpopulationen

En professionell forskarutbildning kräver en fungerande rekryteringsstrategi och en motiverad studentpopulation. Ingen aktiv och medveten rekrytering har hittills utövats i större skala. Man kan konstatera att initiativet till fortsatta studier i de flesta fall kommit från studenterna.

Under senare år har även studerande med grundexamen från andra universitet - nationellt och internationellt - sökt sig till Hanken. Vi kan enbart spekulera om orsakerna till det ökande intresset. En orsak kan vara att en del av Hankens handledare, forskningsinriktningar och forskningsmiljöer uppfattas som attraktiva bland personer som vill doktorera. En annan orsak kunde vara att studerande som inte blivit antagna till andra universitet söker sig till Hanken, eftersom en del universitet infört årliga antagningskvoter och antagning endast en gång per år.

Eftersom Hanken inte har en centraliserad antagning kan inte heller rekryteringen centraliseras. Ansvar för rekryteringen - nationellt och internationellt - ligger därför hos professorerna och institutionerna.

När en student väl blivit antagen till forskarutbildningen bör han/hon genast integreras i forskargemenskapen för att motivationen för studierna skall fortgå. Dessutom bör onödiga praktiska hinder undvikas. Detta innebär bl.a. att det skall finnas klara spelregler för studiernas uppbyggnad, kompetenta och motiverade avhandlingshandledare bör utses för varje studerande och en finansieringsplan skall göras upp som möjliggör heltids- eller deltidstudier. Det optimala vore att man redan inför rekryteringen kunde erbjuda goda studenter heltidsfinansiering. En lyckad integrering i forskargemenskapen innebär även att Hankens stödfunktioner - såsom studieadministration, bibliotek och IT - fungerar bra.

Det är självklart att alla som antagits till forskarutbildningen inte har förutsättningar för att slutföra sina studier. Det är också möjligt att en del forskarstuderande borde bedriva sina studier vid något annat universitet p.g.a. forskningsinriktningen. Vår utbildning är uppbyggd så att vi har en rätt fri antagning (jfr. förhandskrav och kvoter vid en del universitet). Enligt våra Tillämpningsdirektiv har vi gått in för att utföra eventuell gallring under studieången (24 §). Det ligger i både studenternas och högskolans intresse att ta ansvar för dem som inte har förutsättningar för att slutföra sina studier, och för dem som skulle ha det betydligt bättre vid ett annat universitet. Ansvar för dessa - i de flesta fall obehagliga beslut - bör tas av professorerna. Den s.k. årliga närvaroanmälan, som det behövs handledarens godkännande för, är den del i processen som ger förutsättningar för besluten.

I Bilaga 2 ges information om studentpopulationen läsåret 1999/2000.

Förslag 1:

Rekrytering av grundexamensstuderande, som visar fallenhet för forskarstudier, aktiveras. Detta kan göras bl.a. genom att informera om forskarstudier i samband med proseminarier och seminarier samt genom att knyta studenter inom ramen för grundutbildningen till institutionernas projekt.

Förslag 2:

Internationell rekrytering utanför Europa intresserade några av arbetsgruppens medlemmar. De såg en potentiell målgrupp bland studerande från icke-industrialiserade länder. De ämnen som går in för en målmedveten rekrytering från utlandet bör, i samråd med Centret för forskning och internationella ärenden, bygga upp en fungerande infrastruktur för kunna att ta emot studenterna och integrera dem i studierna och det finländska samhället. En kostnadskalkyl bör göras upp och finansiering erhållas för ändamålet, speciellt i initialskedet.

Förslag 3:

I svaren till förfrågan till studenterna framkom det att många känner sig alienerade från institutionerna och Hanken som helhet (se svaren i Bilaga 6). Därför är det av största vikt att institutionerna ser över sina procedurer om hur de värnar om studenterna.

Varje institution bör ha klara spelregler för rekrytering och studiernas uppbyggnad som omfattas av samtliga professorer. Kompetenta och motiverade avhandlingshandledare bör utses för varje student (förutom för de som är helt i initialskedet och därför inte ännu valt avhandlingstema). Om möjligt, bör finansieringsplaner göras upp så att heltids- eller deltidsstudier möjliggörs för dem som inte medvetet går in för att vara s.k. fritidsdoktorander (detta efterlystes av studenter, se svaren i Bilaga 6).

Arbetsgruppen förslår också att högskolan arrangerar årligen informationsmöten för forskarstuderande. Syftet är att ge allmän information om bl.a. finansieringsfrågor, forskarskolor och studier utomlands, men också att ge forskarstuderandena en möjlighet att lära känna varandra över institutionsgränserna.

5.2Handledningen

Studierna handleds av en examenshandledare och en eller flera avhandlingshandledare. *Examenshandledarnas* roll är att dra de allmänna riktlinjerna för ämnets forskarutbildning samt att ge råd och stöd åt studenterna när det gäller kursval, finansieringsmöjligheter och val av tema för avhandlingen. Vid antagning och i samband med den årliga registreringen är det examenshandledaren som skall ge sitt godkännande till forskarstuderandes planer. När en studerande kommer in i avhandlingsskedet ombesörjer examenshandledaren att för studenten utses en eller flera *avhandlingshandledare*. Dessa utses, enligt Tillämpningsdirektiven, av institutionsråden. De flesta medlemmar i arbetsgruppen ansåg att dualsystemet med två slag av handledning är bra. Utmaningen är att få det att fungera i praktiken. Handledningen (både examens- och avhandlingshandledningen) verkar variera både när det gäller intensitet och innehåll. Under avhandlingsskrivandet är en forskarstuderande mycket ensam med sina studier och avhandlingsskrivandet går inte alltid framåt med jämna steg. I ämnen där det förekommer handledningsgrupper och regelbundna sammankomster identifieras eventuella problem och frågor sannolikt snabbare och en studerande blir inte lämnad lika ensam som i ämnen där handledningen inte har några konkreta ramar.

Av Hankens 128 registrerade forskarstuderande har ca 85 utsedda avhandlingshandledare. Dessutom finns, enligt uppgift från institutionerna, ett tiotal studerande som får handledning, men studenterna är dessvärre inte registrerade som forskarstuderande. I inledningen till rapporten konstaterades att relationen studerande / professorer är i teorin rätt acceptabel 4:1 (128 studerande / 31 professorer). Då vi ser på relationen forskarstuderande med avhandlingshandledning kontra antalet handledare är relationstalet 2,7:1 (95 studerande / 35 handledare). I detta relationstal är samtliga handledare medräknade, d.v.s. också de fem handledare som inte har tjänst vid Hanken. Om dessa fem inte medtas är relationen 3,2 studerande per avhandlingshandledare. Handledarna är inom många ämnen överbelastade; det finns helt enkelt inte tillräckligt med handledningsresurser i relation till antagna studerande. I andra ämnen torde det finnas kapacitet för mera handledning (se Bilaga 3).

Att en studerande formellt sett har en handledare garanterar inte alltid att relationen fungerar. I forskarstuderandes svar till arbetsgruppens förfrågan framkom det att handledningen och finansieringen vållar i de flesta fall de största bekymren. Det är skrämmande att det finns forskarstuderande som säger att de inte riktigt vet hur handledningssystemet fungerar eller att de inte vet vem deras handledare är trots att de snart kommer att vara klara med sin avhandling.

Förslag 4:

Arbetsgruppen anser att handledarkapaciteten bör utökas kvalitativt och kvantitativt. Genom att införa s.k. handledargrupper har en del ämnen kunnat uppbringa specialkunnande från det egna ämnet, från andra ämnen eller andra universitet. Arbetsgruppen anser också att unga doktorer kunde integreras i handledargrupperna. Stiftelsens Fellowship-program torde ge en möjlighet att utöka handledarkapaciteten. Stiftelsens Fellows borde i större utsträckning integreras i handledningen. Rekryteringen av utomstående handledare skulle underlättas om ämnena kunde erbjuda någon monetär ersättning åt handledarna. Därför föreslås att Stiftelsen reserverar årligen 15-20 stipendier à 6 000 - 8 000 mk vilka ges åt de externa handledarna. Med hjälp av dagens moderna teknik kan en stor del av den externa handledningen skötas per e-post.

Förslag 5:

Arbetsgruppen anser att handledningsaktiviteterna bör ges hög prioritet i professorernas arbete. Införandet av den s.k. totala arbetstiden på 1600 timmar per år för personalen torde ge en möjlighet att försöka fördela arbetsmängden på institutionerna så att mera tid kunde reserveras för examens- och avhandlingshandledning. Eftersom beslut om både arbetsplanerna och handledning skall fattas av institutionsråden, föreslås att dessa frågor behandlas, i den mån det är möjligt, simultant i IR.

Förslag 6:

Hanken har uppenbarligen studenter som arbetar med sin avhandling, men som saknar handledning.

Arbetsgruppen föreslår att institutionerna i samband med registreringen inför läsåret 2000/2001 identifierar studenterna utan avhandlingshandledare och i enlighet med Tillämpningsdirektiven utser handledare för dem i IR.

Då en studerande antas till forskarutbildningen är det inte alltid helt klart vad avhandlingstemat de facto kommer att behandla. Om det i ett senare skede visar sig att det inte finns kompetens att uppbringa i form av interna eller externa avhandlingshandledare, bör examenshandledaren ta ansvar för studenten och hjälpa honom/henne att finna en handledare vid ett annat universitet eller t.o.m. byta till ett lämpligare universitet. Arbetsgruppen anser att det inte ligger i någons intresse att försöka hålla kvar dessa studenter och att det inte skall uppfattas som ett misslyckande om en student väljer att byta universitet p.g.a. avhandlingstema.

5.3 Finansieringen

Arbetsgruppen återkom i diskussionerna upprepade gånger till finansieringsfrågor. I studenternas svar till arbetsgruppens förfrågan framkom att de korta arbetsförhållandena upplevs av de flesta som ett stort problem. Flera studerande önskar att handledarna skulle engagera sig också i finansieringsfrågan. Studenterna påpekade att bättre utkomstmöjligheter under perioden som forskarstuderande skulle locka flere duktiga studerande till fortsatta studier.

En forskarstuderande behöver finansiering åtminstone för heltidsstudier, för datainsamling och analys, för kurser, för konferenser och långvarigare vistelser utomlands samt för tryckning och språkgranskning av avhandlingen.

Institutionerna behöver resurser i tid och pengar åtminstone för handledning, kurs- och seminarieverksamhet samt materiella investeringar av olika slag, såsom datorer och litteratur.

Stödfunktionerna kan inte heller fungera utan monetära och personresurser.

Frågan är alltså "*vad skall finansieras av vem?*".

5.3.1 Heltidsforskning

Det optimala vore att samtliga forskarstuderande hade möjlighet till heltidsforskning under åtminstone fyra - fem år. I dagens ekonomiska läge och med en studentpopulation på närmare 130, är detta så klart inte realistiskt. Om vi utgår från att Hankens doktorsmålsättning är nio doktorer per år, borde vi ha minimum 36 heltidsfinansierade forskarstuderande ständigt i rullorna (9 studenter x 4 år). Med kännedom om att studietakten sällan är fyra år och att en del studenter kommer att avbryta sina studier, borde vi sträva till att åtminstone 50 studenter åtnjuter heltidsfinansiering, helst flera.

Finansieringskällorna som står till buds för heltidsforskning är följande:

1. Forskarutbildningstjänster finansierade med basfinansiering, d.v.s. medel från UvM, är assistenturerna (9 stycken) och forskningsassistenturerna, de s.k. FISH tjänsterna, (4 stycken). Sammanlagt är antalet 13. För tillfället är antalet **9**, eftersom en assistentur och tre forskningsassistenturer är obesatta.
2. Stiftelsen Svenska Handelshögskolan har under flera års tid gett stipendier åt forskarstuderande för maximum fyra år. För tillfället finansierar stiftelsen **4** stipendiater.
3. Högskolan har olika stipendiefonder och under senare tid har heltidsforskning för forskarstuderande prioriterats, förutsatt att fondernas ändamål gett möjlighet till det. Eftersom avkastningen på börsaktier för tillfället är god, kan vi räkna med att 3-4 studenter kunde få medel från fonderna. I Vasa har Nissis fond under några år finansierat 2 forskarstuderande. Sammanlagt kan vi räkna med finansiering från fonderna för max. **6** studenter.
4. Hanken är med i tre forskarskolor som har forskarskoletjänster finansierade av UvM och FA. Hankens studenter har klarat sig bra i den nationella konkurrensen. För tillfället finansieras **9** studenter av forskarskolorna.
5. Forskarstuderande kan integreras i professorernas forskningsprojekt vilka är finansierade av Finlands Akademi, Tekes, EU ramprogrammen, företag och fonder. Tyvärr är detta för tillfället inte ett realistiskt alternativ för de flesta av våra forskarstuderande, eftersom projekten är så få. Efter år 2000 torde vi inte ha Akademi-finansiering för något större forskningsprojekt. Vi saknar information om hur många studerande för tillfället åtnjuter heltidsfinansiering från dessa källor. En kvalificerad gissning är maximum **3** stycken.
6. Forskarstuderande söker finansiering från externa finansieringskällor. Ansökningsaktiviteten är glädjande hög och utfallet har varit bra. Antagandet är att åtminstone **5** studenter (kanske t.o.m. **10**) åtnjuter heltidsfinansiering från stiftelser såsom Liikesivistysrahasto, Svenska Kulturfonden och Victoriastiftelsen. Problemet ur forskarstuderandes synvinkel är att finansieringen sällan är långvarig. Stipendier ges för 6-12 månader åt gången, ibland även för kortare tider. Detta betyder att studenterna är inne i en kronisk ansökningsfas, vilket inverkar på studietakten.

När vi summerar siffrorna ovan kommer vi till att ca **36** studenter har finansiering. Om samtliga assistenturer och forskningsassistenturer skulle vara besatta är siffran 40.

Förslag 7:

Antalet heltidsfinansieringsmöjligheter för forskarstuderande skulle *betydligt* öka om professorerna och seniorforskargrupperna aktiverar sitt opererande på forskningsfinansieringsmarknaderna. För att Hanken skall kunna attrahera duktiga forskarstuderande och uppnå sin doktorandmålsättning bör flera stora, nya projekt skapas med finansiering från Finlands Akademi, Tekes, Europeiska unionen och näringslivet.

Förslag 8:

Eftersom finansiering av studierna förefaller vara en stor tröskel till att inleda forskarstudierna, betonar arbetsgruppen vikten av att startpengar finns i rekryteringsskedet. Professorerna kan åta sig ansvaret för startfinansieringen, t.ex. genom att knyta studenterna

till sina projekt. Ett annat förslag är att institutionerna, eller Stiftelsen, reserverar i sin budget medel för startpengar. I arbetsgruppen framkom också förslaget om att tillsammans med företag med nära anknytning till högskolan skapa konsortier som möjliggör startfinansiering för unga forskarstuderande.

Förslag 9:

Arbetsgruppen anser att de forskningsassistenturer (f.d. FISH-tjänster) som inte är besatta bör ledigförklaras. Arbetsgruppen föreslår också att högskolans ledning utreder om det finns möjligheter att inrätta nya forskningsassistenturer. Högskolans styrelse bör också fatta beslut om huruvida institutionsassistenturer skall besättas med doktorer.

Förslag 10:

Ännu för några år sedan finansierade Stiftelsen Svenska Handelshögskolan åtta doktorander. Nu är antalet fyra. Högskolan bör arbeta för att Stiftelsen ökar antalet till åtta.

Förslag 11:

Ledigförklarandet av forskningsassistenturerna, Stiftelsens doktorandstipendier och medel ur Svenska handelshögskolans olika fonder bör koordineras. Detta innebär att samtliga finansieringsformer årligen ledigförklaras samtidigt. Då kan högskolan få en bättre överblick över fördelningen av medlen och studenterna behöver lämna in enbart en ansökan.

5.3.2 Övriga kostnader

Högskolan hade tidigare i sin budget ett moment för forskarutbildning. Detta moment har slopats och medlen fördelas nu direkt till institutionerna via den s.k. nyckeln (förutom en anspråkslös summa som reserverats för forskarkurser). Medel för studenternas datainsamling och -analys, kurs- och konferensdeltagande, studier utomlands o.s.v. finansieras därför idag antingen med institutionsmedlen eller stipendiefinansiering. Det faktum att det inte mera finns centrala medel för forskarutbildningen glöms ibland bort i den dagliga verksamheten.

I dagens ekonomiska läge är det rätt enkelt för forskarstuderande att erhålla finansiering från stipendiefonder för datainsamling och -analys samt för konferensresor utomlands. Institutionerna har också på ett förtjänstfullt sätt finansierat dylika kostnader för flera studerande.

Bristen på finansiering är inte det största hindret för långvariga studier utomlands. Orsaken till att studenterna föredrar att stanna i Finland är ofta personliga skäl eller brist på kontakter utomlands (se studenternas svar i Bilaga 6).

Förslag 12:

Arbetsgruppen föreslår att Centret för forskning och internationella ärenden ytterligare intensifierar sitt stöd till de studenter som har ett behov av extern finansiering samt till de studenter som har ett genuint intresse för att studera utomland. Ett samarbete med handledarna är önskvärt för att uppnå optimalt resultat.

Tryckning och språkgranskning av doktorsavhandlingarna är en fråga som borde tas upp till diskussion inom högskolan. Vid Hanken har man, i motsats till många andra universitet, gått in för att finansiera tryckningskostnaderna. Tidigare stod Stiftelsen Svenska Handelshögskolan för kostnaderna, men gör det inte mera. Därför har medel reserverats för ändamålet ur högskolans stipendiefond "Lärares och forskares fond". I år har maximum 22000 mk reserverats för tryckning och språkgranskning av en doktorsavhandling (max. 17000 mk för tryckning av en avhandlingen i 250 ex. + max. 5000 mk för språkgranskning). I år räknar vi med tio disputationer, så kostnaderna uppgår till maximum 220000 mk. P.g.a. det goda ekonomiska läget tillåter avkastningen från Lärares och forskares fond både en reservering för tryckkostnaderna och en utdelning av stipendier. Men denna kutym är inte hållbar i längden. Dels kan vi inte räkna med en ständigt hög avkastning och dels väcker kutymen kritik eftersom tryckningskostnaderna inte faller inom ramen för fondens

ändamål. Då medel reserverats för tryckning leder det till att goda stipendieansökningar blir utan finansiering från fonden.

Förslag 13:

Arbetsgruppen anser att tryckningskostnaderna för en standardupplaga av doktorsavhandlingen inte skall bekostas av studenten. Arbetsgruppen anser att medel ut Lärares och forskares fond inte skall användas för tryckningskostnaderna. Därför föreslås att högskolans styrelse fattar beslut om hur kostnaderna finansieras fr.o.m. år 2001.

5.4 Stödfunktioner, ansvarsfördelning och rutiner

Styrelsen och UFR beslöt år 1996 att decentralisera ansvaret för forskarutbildningen, men arbetet med att implementera de nya Tillämpningsdirektiven är fortfarande på hälft. Mycket arbete görs inom högskolan för forskarutbildningen, men det råder ibland oklarhet bland olika parter - såsom studenter, examens- och avhandlingshandledare, prefekter, IR, UFR, Rektor, Studiebyrån, Biblioteket, Datacentralen, Infosektorn, Centret för forskning och internationella ärenden samt Ekonomforum - om vem som skall ta beslut om vad i forskarutbildningsprocessen och var i högskolan olika arbetsfält utförs. Detta leder i praktiken till att en del arbetsfält inte blir omskötta, andra arbetsfält sköts antingen behjälpligt eller för ambitiöst. I en del fall måste ad-hoc beslut tas. Med en studentpopulation på närmare 130 och en handledarstab på mer än 30 professorer vore det önskvärt att oklarheterna minimeras och "best practice" förfaranden för forskarutbildningen utarbetas.

I kapitel 3 konstaterades att arbetsgruppen inte sett någon anledning till större reformer av forskarutbildningen. Gruppen anser att verktygen för en fungerande forskarutbildning finns i Tillämpningsdirektiven, men att dessa inte utnyttjas genomgående. I denna rapport ges flera förslag till åtgärder som kunde vidtas. En del av förslagen kan förverkligas utan omfattande utredningsarbete. Andra förslag kräver en vidareutveckling av ideerna och utredning i samråd med olika enheter vid högskolan innan de kan förverkligas. Arbetsgruppens rapport är, med andra ord, endast ett av stegen i professionaliseringen av forskarutbildningen vid Hanken.

Förslag 14:

För att arbetet med professionaliseringen kunde fortsätta utan avbrott anser arbetsgruppen att en punktinsats bör göras under innevarande år. Därför föreslår arbetsgruppen att en utredningsperson på projektbasis anställs för att vidareutveckla de förslag som förs fram i rapporten. Utredningspersonens uppgift är alltså att, i samarbete med de parter som är involverade i forskarutbildningen, utveckla förslagen och därefter utarbeta koncisa förfaringssätt.

6 FORSKARUTBILDNINGSPROCESSEN

Arbetsgruppen har diskuterat forskarutbildningsprocessens olika delar. I denna rapport kommenteras några specifika frågor.

6.1 Antagning och årlig registrering

Då antagningen diskuterades år 1996 framförde några professorer ett önskemål om en årlig gemensam intagning till forskarstudierna. Tre år senare är medlemmarna i arbetsgruppen eniga om att vi skall fortsätta med det nuvarande s.k. öppna antagningsförfarandet. En gemensam intagning med ämneskvoter, som införts bl.a. vid Helsingfors handelshögskola, anses försvåra rekryteringen. Medlemmarna ansåg att hårda krav i början av studierna och/eller kompletteringspaket före den egentliga antagningen fungerar som bra gallring. De eventuella kompletterande studierna skall enligt arbetsgruppens åsikt fortsättningsvis avläggas som s.k. extra studier. En sökande blir antagen till forskarutbildningen först efter att kompletteringarna är avklarade.

De flesta medlemmarna i arbetsgruppen ansåg att såväl antagningsblanketten som blanketten för studie- och forskningsplan behövs. De underlättar antagningsprocessen och skapar en struktur kring de årligen återkommande planeringsdiskussionerna mellan studerande och handledare. Det är också viktigt för en forskarstuderande att få handledarens skriftliga godkännande för vilka kurser som kan räknas som en del av examen. Studiebyrån bör kontrollera att studenternas studieplaner är godkända av handledarna innan studenterna registreras som närvaroanmälda (hösten 1999 registrerade Studiebyrån 47 studerande som saknade en godkänd studieplan, d.v.s. 38 % av studentpopulationen). Studiebyrån bör uppdatera uppgifterna i HADES i samband med registreringen och därefter sänder blanketterna till examenshandledarna.

6.2 Kurser i Hankens och forskarskolornas regi samt utländska forskarkurser

Hanken ger egna forskarkurser. Studerande kan också delta i forskarkurser organiserade av de nationella forskarskolorna (KATAJA, KAVA och VAKAVA), i kurser organiserade av andra universitet nationellt och internationellt samt i kurser organiserade av bl.a. EIASM, EDEN, NorFA och EDAMBA, EUDOKMA och NORD-IB. Arbetsgruppen anser att man med forskarskolesystemet uppnår synergieffekter, kvaliteten på forskarutbildning höjs och antalet disputationer utökas. Systemet har visat sig gagna alla medverkande. Enskilda universitet skulle inte ha råd att organisera ett så utbrett och högklassigt kursutbud som forskarskolorna möjliggör. Efter att forskarskolornas grundats har våra forskarstuderande årligen avlagt mera studieveckor än tidigare vilket tyder på att forskarskolorna i sig har effektiviserat forskarstudierna också vid Hanken.

Arbetsgruppen konstaterar med tillfredsställelse att Hankens professorer aktivt fungerar inom forskarskolorna som ledare för forskarskolor och forskargrupper samt som föreläsare, kursarrangörer, handledare och tutorer.

I förfrågan till studenterna bad arbetsgruppen om kommentarer gällande kursutbudet. En del forskarstuderande skriver att behovet av kurser på Hanken inte är så stort eftersom de inom ramen för KATAJA erhåller de kurser de har behov av. KATAJA ger också möjlighet att skapa nätverk över högskolegränserna. KATAJA-kurserna får över lag god kritik. Också kursutbudet vid andra forskarskolor samt vid andra högskolor och universitet ses som goda alternativ. Flere forskarstuderande betonar att de varit nöjda med de kurser som arrangerats av Hanken, speciellt med kursen "Academic writing". Främst efterlyste studenterna en grundläggande kurs, omfattande både metodik och allmän information, för alla nya forskarstuderande.

Förslag 15:

Forscarskolornas ökande betydelse har lett till att våra egna forskarkurser har minskat i betydelse. Arbetsgruppen föreslår att UFR för en principdiskussion om hurdana forskarkursen ges vid Hanken. Arbetsgruppens förslag är att en metodikkurs och en kurs i akademiskt skrivande på engelska, "Academic writing" kunde årligen ges.

Förslag 16:

Andelen studieprestationer avlagda inom inhemska eller internationella forskarskolor kommer otvivelaktigt att öka och bara en bråkdel av kurserna avläggs vid Hanken. Med tanke på detta bör studiebyrån och datacentralen utveckla snabbare och enklare rutiner och kodningssystem för införande av prestationerna i studieregistret. För studenterna är det mycket viktigt att rapporterna i HADES är uppbyggda enligt gällande examensstruktur och att rapporterna är informativa, eftersom studieutdraget ligger som grund bl.a. vid beslut om stipendiefinansiering och ansökningar till forskarskolorna.

6.3 Artikel- och essäavhandlingar

Förslag 17:

Rektorsrådet har 16.5.2000 tagit upp frågan om artikel- och essäavhandlingar (se Bilaga 7). Arbetsgruppen föreslår att Rektorsrådets PM behandlas i UFR. I Hankens Tillämpningsdirektiv finns inget omnämnt om frågan. Exempelvis Helsingfors handelshögskola har explicita direktiv.

6.4 Bedömning av doktorsavhandlingar

Doktorsavhandlingarna granskas av externa granskare, i första hand av utländska sakkunniga. En av granskarna fungerar i regel som opponent vid disputationen. Det slutliga vitsordet för avhandlingen bestäms av UFR på förslag av de sakkunniga. I bilaga 4 finns en förteckning över alla förhandsgranskare under 1990-talet.

I och med att UFR-medlemmarna sällan - trots att de är specialister på sitt eget område - är specialister på alla områden som doktorsavhandlingarna behandlar utgörs den främsta kvalitetskontrollen av valet av förhandsgranskare. Arbetsgruppen poängterar att det är av största vikt att fästa stor uppmärksamhet i UFR vid att förhandsgranskarna och opponenterna är internationellt erkända forskare.

Förslag 18:

Eftersom varje UFR medlem deltar i att fatta beslut om vitsord, föreslås att medlemmarna ges en möjlighet att ta del av avhandlingarna.

6.5 Licentiatexamen

När det gäller ekonomie licentiatexamen som en vetenskaplig påbyggnadsexamen ser arbetsgruppen inget behov av att ta ställning varken för eller emot examen. Högskolepolitiskt sett är slopandet av licentiatexamen som vetenskaplig påbyggnadsexamen att föredra. Å andra sidan utgör den en mellanetapp för många forskarstuderande, vilket kan sänka tröskeln för att inleda forskarstudierna. Arbetsgruppen ser det dock som bekymmersamt att flera forskarstuderande avbryter sina studier efter licentiatexamen (se inledningen till rapporten). Institutionerna kunde försöka utreda varför intresserat har svalnat och uppmuntra goda forskarstuderande att återuppta sina studier.

6.6 Filosofie doktorsexamen

Enligt Examenstadgan kan vid Svenska handelshögskolan avläggas *ekonomie doktorsexamen*, *ekonomie licentiatexamen* och *filosofie doktorsexamen*.

Förslag 19:

Arbetsgruppen föreslår att i Tillämpningsdirektiven införs stadganden om filosofie doktorsexamen. Arbetsgruppen anser att högre högskoleexamen skall utgöra basen för antagning till studier för filosofie doktorsexamen. Inga minimikrav ställs på tidigare studier i företagsekonomi eller nationalekonomi. Examenhandledaren i det tilltänkta huvudämnet kan rekommendera kompletterande studier i huvudämnet, i företagsekonomi och/eller nationalekonomi. Som huvudämne kan väljas samtliga i Examenstadgan uppräknade huvudämnen. För filosofie doktorsexamen tillämpas samma krav för kurser och avhandling som för ekonomie doktorsexamen. Arbetsgruppens förslag är i kongruens med Helsingfors handelshögskolans stadganden för filosofie doktorsexamen.

Arbetsgruppen anser ytterligare att studieregistret bör uppdateras så att det ur registret alltid klart framgår huruvida en studerande är inskriven för ekonomie- eller filosofiedoktorsexamen.

6.7 Engelska benämningar på examina

Arbetsgruppen diskuterade engelska benämningarna av påbyggnadsexamina. Internationellt gångbara examensbenämningar på engelska borde uppnås.

7 SAMMANDRAG

Arbetsgruppens förslag till åtgärder som kunde vidtas har presenterats i anslutning till rapportens delkapitel 5 och 6. Förslagen har samlats till **sammandraget i början av rapporten**.

Helsingfors och Vasa i juni 2000

Maj-Britt Hedvall

Tom Berglund

Ingmar Björkman

Eva Liljeblom

Tore Strandvik

Jan Wallin

Minna Floman
sekreterare

Marianne Michelson
sekreterare

Stadganden om forskarutbildning

Om forskarutbildningen och om kraven för ekonomie och filosofie doktorsexamen samt ekonomie licentiatexamen finns stadgat i:

- Examensstadga för Svenska handelshögskolan 1995
- Förordning om examina i ekonomiska vetenskaper 1995
- Förordning om filosofie doktorsexamen 1991
- Instruktion gällande examina och studier vid Svenska handelshögskolan 1997
- Tillämpningsdirektiv för forskarutbildning vid Svenska handelshögskolan 1996 (se nedan)
- Universitetslag 1997
- Universitetsförordning 1998

Tillämpningsdirektiven presenteras nedan

Bakgrund: Tillämpningsdirektiven för forskarutbildning fungerar som grund för hur utbildningen i praktiken anordnats. Direktiven genomgick en reform år 1996, men fram till 31.7.1999 kunde forskarstuderande som var inskrivna före 1.8.1996 välja att studera antingen enligt de gamla eller de nya direktiven. Från och med 1.8.1999 studerar samtliga enligt de nya tillämpningsdirektiven. Studenterna har informerats om övergången till Tillämpningsdirektiven 1996 i ett brev i augusti 1999.

Tillämpningsdirektiv för forskarutbildningen vid Svenska handelshögskolan

Godkända av styrelsen för Svenska handelshögskolan 11.6.1996 och ändrade av UFR 3.9.1997

I Allmänt

1 §

Med forskarutbildning avses i dessa direktiv det samma som vetenskaplig påbyggnadsutbildning enligt 4 kap. F om examina i ekonomiska vetenskaper (139/1995) och 3 kap. Examensstadgan för Svenska handelshögskolan (13.6.1995). (ändrad av UFR 3.9.1997)

2 §

Forskarutbildningen vid Svenska handelshögskolan avser att ge kunskaper och färdigheter för avläggande av ekonomie doktorsexamen. Studerande som antagits till forskarutbildning kan avlägga ekonomie licentiatexamen.

3 §

Ekonomie doktorsexamen omfattar 160 studieveckor (sv) efter avlagd ekonomie magisterexamen och ekonomie licentiatexamen 100 sv utöver efter avlagd ekonomie magisterexamen. (ändrad av UFR 3.9.1997)

4 §

Forskarutbildningen består av:

- kurser motsvarande 40 sv
- avhandling

II Ansökan och antagning till forskarutbildningen

5 §

Antagning sker på basen av skriftlig ansökan. I ansökan skall framgå det ämne sökande önskar som huvudämne. Till ansökan bifogas en studieplan som godkänts av en examenshandledare i det önskade huvudämnet. Examenshandledare godkänns av institutionsrådet för den institution som huvudämnet hör till. Som examenshandledare kan verka till högskolan hörande person som är utnämnd till professor eller biträdande professor. Person som är utnämnd till tjänsteförhållande på viss tid för att sköta till professor eller biträdande professor hörande uppgifter bör ha avlagt till doktorsgrad berättigande lärdomsprov för att verka som examenshandledare. Innan examenshandledare utses bör studerande höras. (ändrad av UFR 3.9.1997)

6 §

Beslut om antagning fattas av rektor på framställning av examenshandledaren i det önskade huvudämnet.

III Studiebehörighet

7 § Allmänna minimikrav

Ekonomie magisterexamen utgör bas för antagning till forskarutbildningen. Minimikrav för studerande som avlagt annan högre högskoleexamen är att sökande skall ha avlagt prestation motsvarande 20 sv företagsekonomiska ämnen samt 5 sv nationalekonomi. Därtill gäller de grundkrav för huvudämnena, som stadgas i 8 §.

8 § Huvudämneskrav

Sökande bör ha avlagt fördjupade studier inom sitt tilltänkta huvudämne, eller inneha motsvarande kunskaper i det tilltänkta huvudämnet, dock minst 15 sv på ämnesstudienivå och 10 sv på fördjupad nivå, samt övriga av det tilltänkta huvudämnet föreskrivna tilläggsprestationer, innan sökande kan antas till forskarutbildning.

9 §

Studerande med utländsk högskoleexamen i ekonomiska vetenskaper kan antas till forskarutbildning förutsatt att hans tidigare studieprestationer kan prövas motsvara en ekonomie magisterexamen omfattande 160 sv. För studerande med annan utländsk examen gäller för studiebehörighet även det som stadgas i 7 § och 8 §.

10 §

Sökande som har examen från universitet utanför Norden bör uppvisa avklarat TOEFL-prov, eller motsvarande prestation. TOEFL-provet skall ha avklarats med ett poängtal som minst uppgår till ett på förhand fastställt poängtal. Poänggränsen fastslås av UFR på förslag av institutionen för språk och kommunikation.

11 §

Studerande som hänvisas till att komplettera sina prestationer för att kunna beviljas studiebehörighet registreras uttryckligen för dessa kurser såsom extra studerande. Studerande kan inte antas till forskarutbildningen förrän dessa kompletteringar avklarats. Över avlagda kompletterande prestationer utskrivs studieutdrag på begäran. Tiden för kompletterande studier är begränsad till tre terminer, varefter studerande utskrivs ifall giltiga skäl för förlängning inte föreligger. Som giltiga skäl anses havandeskap, värnplikt, sjukdom och därmed jämförbart skäl.

IV Studiernas omfattning och uppläggning

12 §

Studera kan ansöka om att som huvudämne studera de huvudämnena som enligt den gällande examensstadgan kan väljas vid högskolan.

13 §

I syfte att uppnå de mål som specificerats i 33 § i ExS-95 skall de 40 sv kurser som ingår i licentiat- och doktorsexamen bestå av:

30 sv forskarkurser i huvudämnet och ämnen som stöder huvudämnet, samt 10 sv allmänmetodologiska forskarkurser, eller forskarkurser i vetenskapsteori eller motsvarande kurser av metodkaraktär.

V Avhandlingshandledning

14 §

Studera skall ha minst en avhandlingshandledare, eller en handledarkommitté. Dessa utses av institutionsrådet för den institution som huvudämnet hör till på förslag av examenshandledaren och efter att studera hörts. (ändrad av UFR 3.9.1997)

VI Doktors- och licentiatavhandling

15 §

Doktorsavhandling anses motsvara 120 sv och licentiatavhandling 60 sv. För doktors- och licentiatavhandling gäller det som stadgas i gällande examensstadga.

16 §

Studera anholder hos undervisnings- och forskningsrådet (UFR) om offentlig granskning av manuskriptet till doktorsavhandling. Därefter utser UFR minst två förhandsgranskare att yttra sig om manuskriptet enligt deras uppfattning har ett tillräckligt vetenskapligt värde.

17 §

På basen av förhandsgranskarnas utlåtande avgör undervisnings- och forskningsrådet om manuskriptet till doktorsavhandling kan framläggas för offentlig granskning, fastställer tidpunkten för denna samt utser en eller flera opponenter samt kustos. Kustos svarar för de praktiska arrangemangen i samband med disputationen.

Tid och plats för den offentliga granskningen av manuskriptet skall kungöras på högskolans officiella anslagstavla. Manuskriptet skall anslås samt ställas till allmänt förfogande minst tio dagar före granskningen.

Manuskriptet till doktorsavhandling skall framställas i tillräckligt antal exemplar. Antalet exemplar som skall ställas till högskolans förfogande fastställs av UFR.

18 §

Undervisnings- och forskningsrådet besluter, efter att ha tagit del av de utsedda opponenternas utlåtande på föredragning av kustos, om manuskriptet godkännes, samt fastställer vitsordet för avhandlingen.

19 §

Förhandsgranskare och utsedd(a) opponent(er) avseende manuskript till doktorsavhandling bör vara utnämnda till professor, biträdande professor eller ha avlagt doktorsexamen. Person som fungerat som disputandens avhandlingshandledare kan inte utses till förhandsgranskare eller opponent.

20 §

Manuskriptet till licentiatavhandlingen bör innan det lämnas in för bedömning offentligt behandlas på ett licentiatseminarium. Avhandlingshandledaren fastställer utan dröjsmål tidpunkten för seminariet, ombesörjer behövliga arrangemang och utser en eller flera opponenter. Manuskriptet skall ställas till allmänt förfogande minst tio dagar före licentiatseminariet. Licentiatseminarium berättigar inte till studieveckor.

21 §

Då manuskript till licentiatavhandling inlämnats för bedömning, utser UFR minst två granskare för manuskriptet. Dessa äger till undervisnings- och forskningsrådet avge utlåtande. På UFR ankommer att besluta om manuskriptet godkännes såsom licentiatavhandling samt att fastställa vitsordet för avhandlingen.

22 §

Granskare och opponenter avseende manuskript till licentiatavhandling bör ha avlagt licentiatexamen eller högre examen, eller vara utnämnd till professor eller biträdande professor.

VII Registrering och kvarstående

23 §

Studerande som godkänts såsom studerande vid högskolan antecknas i högskolans matrikel över studerande, sedan studerande i vederbörlig ordning anmält sig vid högskolan. Ur matrikeln skall bl.a. namn, inskrivningsdatum, matrikelnummer och huvudämne framgå. Ytterligare tillförs uppgifter om examenshandledare och avhandlingshandledare. Studerande erhåller på anhållan studieutdrag.

24 §

Studerande bör årligen i samband med närvaroanmälan inlämna en uppdaterad studieplan godkänd av examenshandledaren. Studerande avförs från högskolans matrikel ifall han inte uppfyller de krav som ställs för närvaroanmälan.

25 §

Studerande, som vid högskolan avlagt licentiatexamen och därefter avbrutit sina doktorsstudier och därmed utskrivits ur matrikeln införs däri pånytt för erläggande av doktorsexamen utan ansökningsförfarande genom inlämnande av godkänd studieplan. De kursprestationer som ingått i studerandes licentiatexamen räknas tillgodo vid avläggande av doktorsexamen.

VIII Preskription

26 §

Studieprestation inom forskarutbildningen förfaller då tio år förflutit från dess fullgörande, försåvitt inte examen vari prestationen ingår avlagts innan nämnda tidpunkt.

IX Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

27 §

Dessa tillämpningsdirektiv träder i kraft den 1 augusti 1996. Ändringen av 1,3,5, och 14 §§ har godkänts av UFR 3.9.1997.

28 §

Studerande övergår till att studera enligt dessa direktiv senast den 31 juli 1999. Studerande kan välja att övergå tidigare.

Inskrivna forskarstuderande läsåret 1999-2000

Sedan 1997 har årligen 100-130 personer registrerat sig som forskarstuderande. Under det pågående läsåret är 125 forskarstuderande inskrivna. Sedan 1994 har antalet forskarstuderande varit följande:

Läsår	1994-1995	1995-1996	1996-1997	1997-1998	1998-1999	1999-2000
Studerande	96 st	103 st	126 st	116 st	130 st	125 st

Tabell 3: Antalet inskrivna forskarstuderande fr.o.m. läsåret 1994 -1995

Av de nuvarande 125 forskarstuderande är 15 %, dvs. 19 personer. frånvaroanmälda. Dessutom kan noteras att 47 (d.v.s. 38 %) inte har en av handledaren godkänd studie- eller forskningsplan.

Enligt de uppgifter arbetsgruppen erhållit finns det studerande som deltar i forskarutbildningen trots att de inte är registrerade som forskarstuderande.

Ungefär hälften av forskarstuderande studerar enligt studieregistret för licentiatexamen (62 st), den andra hälften (63 st) studerar med sikte på doktorsexamen. Ämnesfördelningen är följande:

Ämne	Stud. för lic.	Stud. för dr.	Totalt
Ekonomisk politologi	7	2	9
Nationalekonomi	2	6	8
Finansiell ekonomi	8	12	20
Ekonomisk statistik	4	1	5
Företagsledning och organisation	8	5	13
Företagande	2	5	7
Informationsbehandling	1	1	2
Handelsrätt	3	1	4
Marknadsföring	17	19	36
Företagsgeografi	4	6	10
Redovisning	6	5	11
Totalt	62	63	125

Tabell 4: Ämnesfördelningen för de inskrivna forskarstuderande läsåret 1999-2000

Av alla forskarstuderande är ca 40 % kvinnor (49 personer).

Om man studerar de inskrivna forskarstuderandenas examensbakgrund kan man se att 12 personer har ekonomie licentiatexamen och två pol.licentiatexamen. Tre personer har som bakgrund flera examina (t.ex. diplomering och ekonomie magister eller nat.kand och ekonomie magisterexamen), 88 personer har ekonom- eller ekonomie magisterexamen, 15 personer har någon annan än ekonomisk högskole-examen och några har MBA-examen. Av ekonom- och ekonomie magisterexamina är 21 avlagda annanstans än vid Hanken.

Av de nuvarande forskarstuderandena som varit inskrivna fr.o.m. år 1997 eller tidigare (dvs. som har flera års forskarstudier bakom sig) är andelen studerande som helt saknar studieprestationer i studieregistret ca. tio procent:

- studerande / licentiatexamen som mål och har 0 studieveckor: 9 st
- studerande / doktorsexamen som mål (+saknar lic.examen) och har 0 studieveckor: 3 st

Under det senaste läsåret har fyra forskarstuderande studerat några månader utomlands. Några forskarstuderande har dessutom deltagit i korta seminarier och kongresser utomlands. Högskolan har inte hittills samlat in uppgifter för någon officiell statistik över forskarstuderandenas utlandsvistelser; en del uppgifter framgår ur de uppgifter som lämnas in till infosektorn för sammanställning av högskolans årsberättelse.

BILAGA 3.a.

Antalet avhandlingshandledare & studerande med / utan avhandlingshandledare per ämne / institution (läget höstterminen 1999)

Institution	Ämne	Antalet forskar- studerande <u>med</u> avh.handledare	Antalet forskar- studerande <u>utan</u> angiven avh.handledare	Antalet lärare som fungerar som avhandlings- handledare
Institutionen för nationalekonomi och ekonomisk politologi	Nationalekonomi	4	4	2
	Ekonomisk politologi	4	5	2
Institutionen för finansiell ekonomi och ekonomisk statistik	Finansiell ekonomi	14	10	5
	Statistik	2	3	1
Institutionen för företagsledning och organisation	Företagsledning och organisation	10	3	5
	Företagande och företagsledning	8	-	2
	Informationsbehandling	2	-	-
Institutionen för handelsrätt	Handelsrätt	1	3	1
Institutionen för marknadsföring och företagsgeografi	Marknadsföring	29	7	6
	Företagsgeografi	8	2	1
Institutionen för redovisning	Redovisning	5	6	4
(Centret för forskn. och intern.ärenden)		-	-	(1)
(Externa)				5
Totalt	130 (januari 2000 130 inskrivna forskarstuderande)	87	43	35 (30 egna, 5 externa)

BILAGA 3.b.

Handledare för inskrivna studerande läsåret 1999-2000; läget höstterminen 1999

Bifogad uppgifter om högskolans professorer och lärare och om deras avhandlingshandledning. Uppgifterna är bara riktgivande; de är inte kompletta och arbetsbördan för handledning av avhandlingsskrivandet varierar från fall till fall. Uppgifterna har i vissa ämnen också konstaterats vara ganska teoretiska: även om en studerande har flera handledare kan det vara en av dessa som bär huvudansvaret för arbetet.

Ämne	Handledare	Avhandlings- handledare för följande forskarstuderande	Handledarens andel ifall flera handledare	Huvudämne för stud.
Nationalekonomi	Berglund	Johansson Penttinen Mohammed	1/3	Nat.ekonomi Nat.ekonomi Fin.ekonomi
	Stenbacka	Krusberg Metso		Nat.ekonomi Nat.ekonomi
Ekonomisk politologi	Ahonen	Karjalainen Matilainen (ej registrerad)		Föret.ledning Ekon.polit.
	Helenius	Finckenberg Jensen Repo Streng		Ekon.polit. Ekon.polit. Ekon.polit. Ekon.polit.
Finansiell ekonomi	Hedvall K	Westerholm (ej registrerad)	1/2	Fin.ekonomi
	Högholm	Höggkull	1/2	Fin.ekonomi
		Sundqvist	1/2	Fin.ekonomi
		Vikström	1/2	Fin.ekonomi
		Kulp	1/2	Fin.ekonomi
		Lind	1/2	Fin.ekonomi
		Lindqvist	1/2	Fin.ekonomi
		Söderman	1/2	Fin.ekonomi
	Knif	Kulp	1/2	Fin.ekonomi
		Lind	1/2	Fin.ekonomi
Lindqvist		1/2	Fin.ekonomi	
Söderman		1/2	Fin.ekonomi	
	Vikström	1/2	Fin.ekonomi	
	Höggkull	1/2	Fin.ekonomi	
	Launonen	1/3	Fin.ekonomi	
	Sundqvist	1/2	Fin.ekonomi	
	Pelli (ej registrerad)	1/2	Fin.ekonomi	

Ämne	Handledare	Avhandlings handledare för följande forskarstuderande	Handledarens andel ifall flera handledare	Huvudämne för stud.
	Liljeblom	Felixson Hyöty Pasternack Launonen Mohammed Antell Ji (ej registrerad) Pelli (ej registrerad) Sandvall (ej registrerad) Westerholm (ej registrerad)	1/2 1/2 1/3 1/3 1/2 1/2 1/2	Fin.ekonomi Fin.ekonomi Fin.ekonomi Fin.ekonomi Fin.ekonomi Fin.ekonomi Fin.ekonomi Fin.ekonomi Fin.ekonomi
	Löflund	Antell Hyöty Mohammed Ji (ej registrerad)	1/2 1/2 1/3 1/3	Fin.ekonomi Fin.ekonomi Fin.ekonomi Fin.ekonomi
Statistik	Rosenqvist	Ahlgren Johansson Pasternack Launonen	1/2 1/3	Statistik Statistik Fin.ekonomi Fin.ekonomi
Företagsledn. o. organisation	Björkman	Barner-Rasmussen Furu Vatanen Ehrnrooth (ej registrerad) Elfström (ej registrerad) Lindholm (ej registrerad)		Föret.ledning Föret.ledning Föret.ledning Föret.ledning Föret.ledning Föret.ledning
	Kovalainen	Salin		Föret.ledning
	Lindell	Koskinen Pöllänen	1/2	Företagande Föret.ledning
	Sevón	Hiillos Owren-Lindholm Harju (ej registrerad)		Föret.ledning Föret.ledning Föret.ledning
	Åkerberg	Gripenberg		Föret.ledning

Ämne	Handledare	Avhandlings- handledare för följande forskarstuderande	Handledarens andel ifall flera handledare	Huvudämne för stud.
Företagande och företagsledn.	Kock	Bhatti Granqvist Hagberg-Andersson Haldin-Herrgård Laine Nahan-Suomela Sandhu Skåtar Virtanen	1/2 1/3	Företagande Företagande Företagande Föret.ledning Företagande Markn.föring Företagande Markn.föring Markn.föring
	Vest	Sten		Företagande
Informationsbehandling	(se externa handledare)			
Handelsrätt	Bruun	Aspholm		Handelsrätt
Marknadsföring	Björk	Skåtar	1/3	Markn.föring
	Grönroos	Berndtson	1/2	Markn.föring
		Finne		Markn.föring
		Kasahara		Markn.föring
		Kinnunen		Markn.föring
		Krigström		Markn.föring
		Leino		Markn.föring
		Polsa		Markn.föring
		Rastas		Markn.föring
		Ravald		1/2
Vehviläinen	Markn.föring			
Lerviks	Wendelin	1/2	Markn.föring	
	Voima	1/2	Markn.föring	
	Runn	1/2	Markn.föring	
	Hellman	1/2	Markn.föring	
	Kauppinen		Markn.föring	
	Kokko		Markn.föring	
	Koski-Lukkari		Markn.föring	
Partanen	Markn.föring			
Ravald	1/2		Markn.föring	
Schalin	1/2		Markn.föring	

Ämne	Handledare	Avhandlings- handledare för följande forskarstuderande	Handledarens andel ifall flera handledare	Huvudämne för stud.	
	Liljander	Bergenwall		Markn.föring	
	Lindqvist	West Nahan-Suomela	1/2	Markn.föring Markn.föring	
	Strandvik	Arantola			Markn.föring
		Finne		1/2	Markn.föring
		Mattinen			Markn.föring
		Skåtar		1/3	Markn.föring
Snellman				Markn.föring	
	Stigzelius			Markn.föring	
	Wendelin		1/2	Markn.föring	
	Voima		1/2	Markn.föring	
Företagsgeografi	Törnroos	Ekholm Fougère Hagman Holmberg-Anttila Johansson Källström Relander-Heinonen Spens		Föret.geogr. Föret.geogr. Föret.geogr. Föret.geogr. Föret.geogr. Föret.geogr. Föret.geogr. Föret.geogr.	
Redovisning	Ekholm	Latvanen	1/3	Redovisning	
		Tallberg	1/2	Redovisning	
		Viitanen	1/2	Redovisning	
	Sundgren	Back	1/2	Redovisning	
		Tiittanen	1/2	Redovisning	
	Troberg	Tiittanen	1/2	Redovisning	
		Viitanen	1/2	Redovisning	
		Latvanen	1/3	Redovisning	
Wallin	Tallberg	1/2	Redovisning		
	Back	1/2	Redovisning		
	Latvanen	1/3	Redovisning		
Centret för forskn. och intern.ärenden	Hedvall M-B	Kauppinen	1/2	Markn.föring	
Externa handledare					
	Eriksson I	Eriksson		Inf.behandling	
	Gustafsson Clas	Österåker		Företagande	
	Malmberg Lasse (ÅA)	Koskinen	1/2	Företagande	
	Mohamed Ahmed, Joensuu Universitet	Owusu		Markn.föring	
Wojtkowski Wita (Boise State University)	Paetau		Inf.behandling		

Förhandsgranskare och opponenter för doktorsavhandlingar 1990-1999

Namn	Disp.	Granskare	Opponent
Starck, Christian	11.5.1990	Lutkepohl, Helmut, Christian-Albrechts-Universität, Kiel	Lutkepohl, Christian-Albrechts-Universität, Kiel
		Öller, Lars-Erik, Helsingfors Universitet	
Hossain, Iftekhar	21.9.1990	Reynolds, Clark W., Stanford University	Reynolds, Clark W., Stanford University
		Sen, Amartya K., Harvard University	
Vest, Tage	6.6.1991	Myrsky, Matti	Andersson, Edward, Helsingfors Universitet
		Andersson, Edward, Helsingfors Universitet	Carlsson, Christer, Åbo Akademi
Kock, Sören	1.11.1991	Gadde, Lars-Erik, Chalmers Tekniska Högskola	Gadde, Lars-Erik, Chalmers Tekniska Högskola
		Håkansson, Håkan, Uppsala universitet	
Vajanne, Laura	12.10.1993	Svensson, Lars E.O., Stockholms Universitet	Chen, Zhaohui, London School of Economics
		Rantala, Olavi, Helsingfors Universitet	
Ahmed, Mohamed	17.12.1993	Kaynak, Erdener, Penn State University	Törnroos, Jan-Åke, Åbo Akademi
		Törnroos, Jan-Åke, Åbo Akademi	
Björk, Peter	28.1.1994	Grønhaug, Kjell, Norges handelshögskola	Grønhaug, Kjell, Norges handelshögskola
		Wärneryd, Karl-Erik, Handelshögskolan i Stockholm	
Nummelin, Kim	30.3.1994	Harvey, Campbell, FUQUA School of Business, Duke University	Harvey, Campbell, FUQUA School of Business, Duke University
		Virén, Matti, Åbo Universitet	
Anckar, Patrik	20.5.1994	Mattson, Lars-Gunnar, Handelshögskolan i Stockholm	Saminee, Saeed, University of Tulsa
		Samiee, Saeed, University of Tulsa	
Fant, Johan-Erik	21.6.1994	Peterssohn, Erling, Uppsala Universitet	Peterssohn, Erling, Uppsala Universitet
		Majala, Reino, Turun kauppakorkeakoulu	
Hedvall, Kaj	30.9.1994	Röell, Ailsa, London School of Economics	Johnsen, Thore, Norges Handelshögskola
		Johnsen, Thore, Norges Handelshögskola	
Hedvall, Maj-Britt	30.9.1994	Sintonen, Harri, Kuopio Universitet	Wärneryd, Karl-Erik, Handelshögskolan i Stockholm
		Wärneryd, Karl-Erik, Handelshögskolan i Stockholm	

Namn	Disp.	Granskare	Opponent
Högholm, Kenneth	22.8.1994	Näslund, Bertil, Handelshögskolan i Stockholm	Näslund, Bertil, Handelshögskolan i Stockholm
		Keloharju, Matti, Helsingfors handelshögskola	
Storbacka, Kaj	9.9.1994	Gummesson, Evert, Stockholms Universitet	Gummesson, Ervert, Stockholms Universitet
		Lehtinen, Jarmo, Turun kauppakorkeakoulu	
Löflund, Anders	28.10.1994	Elton, Edwin J., New York University	Elton, Edwin J. New York University
		Hansson, Björn, Universitetet i Lund	
Strandvik, Tore	21.10.1994	Edvardsson, Bo, Sveriges Lantbruksuniversitet	Edvardsson, Bo, Sveriges Lantbruksuniversitet
		Lahtinen, Uolevi, Tammerfors Universitet	
Rindell, Krister	14.12.1994	Subrahmanyam, Marti, The Stern School of Business, New York University	Torous, Walter, UCLA
		Warne, Anders, Stockholms Universitet	
Sundgren, Stefan	20.6.1995	Bergström, Clas, Handelshögskolan i Stockholm	Bergström, Clas, Handelshögskolan i Stockholm
		Ravid, Abraham, Rutgers University, USA	
Liljander, Veronica	20.10.1995	Kuusela, Hannu, Tammerfors universitet	Mattsson, Jan, University of Southern Queensland
		Olsen, Morten, Centrum för tjänsteforskning	
Ringbom, Staffan	6.10.1995	Jensen, Astrup Bjarne, Köpenhamns Handelshögskola	Jensen, Bjarne Astrup, Köpenhamns Handelshögskola
		Haaparanta, Pertti, Helsingfors Handelshögskola	
Lohrum, Camilla	6.9.1996	Larsson, Richard, Lunds Universitet	Räsänen, Keijo, Helsingfors handelshögskola
		Räsänen, Keijo, Helsingfors handelshögskola	
Eerola, Annele	12.12.1997	Feldman, Martha, University of Michigan	Feldman, Martha, University of Michigan
		El Sawy, Omar, University of Southern California	
Holmlund, Maria	5.12.1997	Gummesson, Evert, Stockholms Universitet	Gummesson, Evert, Stockholms Universitet
		Lehtinen, Uolevi, Tammerfors universitet	
Mäntysaari, Petri	23.1.1998	Gotthardt, Ernst-Moritz-Arndt-Universität, Greifswald	Rudanko, Matti, Lapplands universitet
		Nuolimaa, Risto, Tammerfors universitet	
		Rudanko, Matti, Lapplands universitet	
Rosenbröijer, Carl-Johan	6.2.1998	Forsgren, Mats, Handelshögskolan i Köpenhamn	Forsgren, Mats, Handelshögskolan i Köpenhamn
		Brege, Staffan, Linköpings universitet	

Namn	Disp.	Granskare	Opponent
Enckell, Magnus	25.2.1998	Olofsson, Christer, Sveriges Lantbruksuniversitet	Sahlin-Andersson, Kerstin, Stockholms universitet
		Sahlin-Andersson, Kerstin, Stockholms universitet	
Kvikant, Patrik	20.3.1998	Melin, Leif, Jönköping International Business School	Melin, Leif, Jönköping International Business School
		Näsi, Juha, Jyväskylän yliopisto	
Åkerberg, Annika	27.2.1998	Czarniawska, Barbara, Göteborgs Handelshögskola, Göteborgs universitet	Czarniawska, Barbara, Göteborgs Handelshögskola, Göteborgs universitet
		Stevrin, Peter, Högskolan i Karlskrona/Ronneby	
Ahlstedt, Monica	18.6.1998	Puttonen, Vesa, Helsingfors handelshögskola	Virén, Matti, VATT
		Jokivuolle, Esa, Postbanken	
Stenbacka, Caroline	18.12.1998	Edfelt, Åke W., Stockholms universitet	Edfelt, Åke W., Stockholms Universitet
		Grönstedt, Anders, rådgivare för internationella företag (94-97 University of Colorado)	
Ojasalo, Jukka	19.2.1999	Johnston, Robert, Warwick Business School, University of Warwick	Johnston, Robert, Warwick Business School, Univ. of W.
		Thomasson, Bertil, Karlstads universitet	
Ojasalo, Katri	19.2.1999	Strauss, Berndt, Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät Ingostadt / Katolische Universität Eichstedt	Strauss, Berndt, Wirtschaftswissenschaftliche Fakultät Ingostadt / Katolische Universität Eichstedt
		Mattsson, Jan, Roskilde universitet	
Leminen, Seppo	4.6.1999	Mattsson, Lars-Gunnar, Handelshögskolan i Stockholm	Axelsson, Björn, Jönköpings internat. handelshögskola
		Lehtinen, Uolevi, Tammerfors universitet	
Pursiainen, Aarni	1.10.1999	Doukas, John, Old Dominion University	Doukas, John, Old Dominion University
		Wihlborg, Clas, Göteborgs universitet	
Roos, Inger	1.10.1999	Edvardsson, Bo, Karlstads universitet	Edvardsson, Bo, Karlstads universitet
		Keaveney, Susan M., University of Colorado at Denver	
Vaihekoski, Mika	1.10.1999	Hansson, Björn, Lunds universitet	Hansson, Björn, Lunds universitet
		Korajczyk, Northwestern University	
Jern, Benny	15.10.1999	Ryan, Peter J., University of Ottawa	Ryan, Peter J., University of Ottawa
		Martikainen, Teppo, Helsingfors handelshögskola	
Hansson, Mats	25.10.1999	Niemeyer, Jonas, Handelshögskolan i Stockholm o. Sveriges finansministerium	Eckbo, B. Espen, Amos Tuck School of Business Administration, USA
		Eckbo, B. Espen, Amos Tuck School of Business Administration, USA	

Till forskarstuderande vid Hanken

Vid Hanken arbetar för tillfället en arbetsgrupp med uppgift att ge förslag till effektivisering av forskarutbildningen vid Hanken och till utveckling av rekrytering av forskarstuderande. Gruppen består av Maj-Britt Hedvall (ordförande), Tom Berglund, Ingmar Björkman, Eva Liljeblom, Tore Strandvik och Jan Wallin. Vi undertecknade (Minna Floman och Marianne Michelson) verkar som sekreterare för gruppen.

I utveckling av forskarutbildningen är det viktigt att också få åsikter av forskarstuderande. Därför ber vi dig om hjälp. Kunde du berätta för oss vad du tycker att är bra med Hankens nuvarande forskarutbildning och vad som kunde förbättras, d.v.s. "ros och ris". Vi ser fram emot att få många goda kommentarer som hjälper Hanken att förbättra forskarutbildningen så att den blir så bra som möjligt för alla våra forskarstuderande.

Kanske du har åsikter om:

1. Rekryteringen och antagningen till forskarutbildningen

- hur var det?
- hur blev du intresserad av/rekryterad till forskarutbildning?
- något som kunde göras bättre?

2. Kursverksamheten

(Hankens egna kurser respektive kurser givna av forskarskolor eller kurser givna av andra universitet, kurser utomlands...)

- vad är bra?
- vad är dåligt?
- är det någon kurs du saknar?
- uppläggningsen av kurser?

3.Handledningen

- vad tycker du om systemet med examenshandledare och avhandlingshandledare?
- är du nöjd med handledningen?
- finns det något som kunde förbättras?

4. Den årliga registreringen inför ett nytt läsår

(Du skall ju före registreringen diskutera dina studier med handledaren och fylla i en blankett)

- vad tycker du om detta system?
- är det nyttigt att träffa handledaren i detta sammanhang?
- förbättringsförslag?

5. Finansiering av dina studier och finansiering av exempelvis datainsamling

- (något Hanken kunde göra bättre?)

6. Information om forskarstudier och allt som därtill hör

- hur skaffar du dig information om bl.a. forskarkurser, stipendier etc.?
- hur fungerar informationsspridningen på Hanken?
- kommentarer om våra webb- sidor och forskarstuderandes e-postlista?
- kommentarer om informationsspridningen via institutionen och handledarna?

7. Studieadministration

- har du några kommentarer om exempelvis införandet av studieprestationer i studieregistret, studieutdrag, betygsutskrivning o.s.v.?

8. Licentiatseminarium, disputation

- om du redan hållit licentiatseminarium eller t.o.m. disputerat: kommentarer om dessa?

9. Studier utomlands

- har du studerat utomlands under din tid som forskarstuderande?
- skulle du vilja göra det?
- Hur kan Hanken hjälpa dem som vill åka utomlands?

10. Licentiatexamen

- skall vi bibehålla den eller slopa den?
- varför?

Vad annat tycker du Hanken kunde göra för att effektivera forskarutbildningen? Punkterna ovan är enbart förslag på teman du kan behandla när du funderar på vårt system för forskarutbildningen.

VI GARANTERAR DIG FULLSTÄNDIG ANONYMITET. Ingenstans kommer det att framgå vem som tyckt vad. Vi läser igenom svaren och gör en sammanställning av dem för arbetsgruppens bruk. Du kan skicka in dina åsikter antingen:

- a) per post i det bifogade färdigt betalda svarskuvertet till Minna Floman, Hanken, PB 479, 00101 Helsingfors eller
- b) per e-post till minna.floman@shh.fi

Vi kommer att skicka ut samma förfrågan per e-post till forskarstuderandenas e-postlista, som fungerar som en informationskanal om forskningsfinansiering och forskarkurser. Om du inte ännu är medlem i e-postlistan och vill ansluta dig till den kontakta Minna Floman.

Skicka in ditt svar inom januari månad.

Hjärtligt tack för hjälpen!

Minna Floman och Marianne Michelson

SYNPUNKTER PÅ FORSKARUTBILDNINGEN;

Sammanställning av forskarstuderandes svar på en frågelista

Inledning

Arbetsgruppen för utveckling av forskarutbildning bad i januari 2000 forskarstuderandena vid Svenska handelshögskolan ge sina synpunkter på forskarutbildningen. Ett brev innehållande en frågelista med 10 huvudpunkter (BILAGA 1) sändes till de 128 st forskarstuderande som var registrerade 17.1.2000. Ungefär 1/2 av dessa fanns med i e-postlistan för forskarstuderande och erhöll samma frågor också per e-post. Frågelistan besvarades av 27 forskarstuderande vilket betyder att svarsprocenten blev 21,1%.

Eftersom svarsprocenten är låg är det svårt att dra generella slutsatser. Nedan följer en sammanställning av de många intressanta och viktiga synpunkterna i svaren på frågelistan. Vid referat av svaren har nedan bibehållits den terminologi som forskarstuderandena använt. Detta gäller t.ex. termen "post-gradual" som högskolan redan för några år sedan beslöt att inte använda.

Rekryteringen och antagningen till forskarutbildningen

Vägen till forskarutbildning har varit rätt varierande. Några har i samband med forskningsprojekt blivit tillfrågade om de vore intresserade av forskarutbildning eller så har de p.g.a. deltagande i något forskningsprojekt i slutet av grundstudierna "halkat in" på forskningsbanan. "Det bara blev så", skriver en forskarstuderande medan en annan poängterar att forskarstudier krävs av den som vill arbeta som assistent. Några har inspirerats av intressanta professorer eller intressant forskning. Gemensamt för de flesta är att de säger sig inte ha upplevt någon direkt rekrytering till forskarutbildningen.

Behörighetskraven för sådana som avlagt sin grundexamen vid någon annan högskola förefaller att vara onödigt petiga, påpekar en forskarstuderande.

Flere föreslår en mycket effektivare marknadsföring av forskarstudierna vid Hanken. Det kunde t.ex. utarbetas ett informationspaket om vad forskarstudier innebär, hur de post-graduala studierna är upplagda, hur finansieringen kan ordnas samt hur ens konkurrenskraft förbättras på arbetsmarknaden efter att man erhållit en doktorsgrad. Information om forskarstudier kunde ges vid speciella infotillfällen åt graduskribenter och lärarna kunde under de fördjupade kurserna informera mera om deras egen forskning samt den forskning som bedrivs vid institutionen. Höga krav bör ställas på dem som antas till forskarutbildning eftersom det är i högskolans intresse att utbildningen håller en hög och enhetlig standard, påpekar en forskarstuderande.

Flere forskarstuderande påpekar att Hanken också i samband med rekryteringen till forskarutbildningen bör sträva efter att göra forskarstudier till ett ekonomiskt konkurrenskraftigt alternativ eftersom utexaminerade från Hanken vanligtvis har möjlighet att erhålla relativt välbetalda arbeten inom näringslivet.

Kursverksamheten

Flere forskarstuderande betonade att de varit nöjda med de kurser som arrangerats av Hanken. Speciellt kursen "Academic writing" får god kritik. Endast en forskarstuderande hävdar att kursverksamheten på Hanken är dålig. Däremot påpekar många att utbudet är för litet samt efterlyser flere alternativa kurser.

Andra skriver att behovet av kurser på Hanken inte är så stort eftersom de inom ramen för KATAJA erhåller de kurser de har behov av. KATAJA ger också möjlighet att skapa nätverk över högskolegränserna. KATAJA-kurserna får över lag god kritik. Också kursutbudet vid andra

forskarskolor samt vid andra högskolor och universitet ses som goda alternativ. Gemensamma forskarkurser med t.ex. Helsingfors handelshögskola eller Handelshögskolan i Stockholm föreslås av några forskarstuderande.

Det som främst efterlyses vid Hanken är en grundläggande kurs för alla nya forskarstuderande. Kursen borde omfatta både metodik samt information om vad det innebär att vara forskarstuderande. Också flere grundläggande alternativa eller obligatoriska metodikkurser vid den egna högskolan är tänkbara. Några betonar att en forskarstuderande bör känna till olika metoder inom de ekonomiska vetenskaperna, oberoende av vilken metod de själva ämnar använda, och kritiserar den metodundervisning som finns för att vara alltför anpassad till fin & invare. Gemensamma kurser skulle också skapa gemenskap över institutionsgränserna. Eftersom många forskarstuderande undervisar kunde det vara bra med någon för dem anpassad kurs i pedagogik. Dessutom påpekar en att det är viktigt att det också finns post-graduala kurser på modersmålet eftersom de flesta post-graduala kurser som ges endera går på engelska eller finska. En kurs för att höja de nya forskarstuderandes baskunskaper i matematik vore önskevård, skriver en forskarstuderande.

En forskarstuderande skriver att tanken på mer centraliserad studievägledning också för forskarstuderande passar illa ihop med att forskarstuderande vid val av kurser i så hög grad är beroende av sina handledare.

Handledningen

Svaren på frågorna om handledningen visar att handledningen upplevs mycket individuellt. För endel fungerar handledningen bra medan andra anger att den är under all kritik. Det finns också forskarstuderande som säger att de inte riktigt vet hur handledningssystemet fungerar eller att de inte vet vem deras handledare är trots att de snart kommer att vara klara med sin avhandling.

Flere forskarstuderande poängterar att det är viktigt att förhållandet mellan forskarstuderande och handledare fungerar. Detta är beroende av hur allvarligt handledaren tar på sin uppgift, handledarens kunskap om det ämnesområde forskarstuderanden behandlar samt i hög grad av hur väl personkemin fungerar. En bra handledare bör vara tillgänglig, vara villig att svara på frågor, ge psykiskt stöd, åtminstone kunna ge råd i praktiska frågor t.ex. finansieringen och därtill bör en forskarstuderande kunna lita på sin handledare. För att få förhållandet mellan handledare och forskarstuderande att fungera väl kunde det vara bra att dessa i början klargjorde förväntningar, önskemål etc. Att handledningen fungerar dåligt kan ofta bero på att professorerna är överbelastade, skriver en forskarstuderande.

Några hävdar att Hankens handledningssystem är rätt gammaldags och att den som av någon anledning kommer i konflikt med sin handledare är i en mycket svag position. Eftersom forskarstuderande är mycket beroende av sina handledare är det besvärligt om relationen inte fungerar. Det är också svårt att byta handledare om en forskarstuderande upplever att han/hon inte får den hjälp som behövs. Att handledningen till sin struktur varierar från ämne till ämne upplevs som orättvist.

Några har kommenterat systemet med två olika typer av handledare. En del tycker att det är bra eftersom avhandlingshandledaren och examenshandledaren har olika ansvarsområden, medan andra finner tudelningen onödig eftersom det ofta i praktiken är fråga om att samma person fungerar som både avhandlings- och examenshandledare. Bättre information om hur systemet fungerar efterlyses.

Endast en forskarstuderande anser att handledarkommittéer, i vilka minst en extern handledare skulle ingå, vore en bra ide. Några andra tror att ett sådant system skulle vara tungrott och bara öka byråkratin.

Den årliga registreringen inför ett nytt läsår

Den årliga registreringen upplevs av majoriteten som lite onödig byråkrati med mycket lite praktisk relevans. För aktiva forskarstuderande är registreringen främst en ren formalitet. En del medger att de är rätt dåligt informerade om hur man bör gå tillväga för att sköta registreringen på ett korrekt sätt. Visserligen kan det vara nyttigt att diskutera med handledaren men ibland sker registreringsförfarande per post utan personliga kontakter. Detta kan också vara enda tillfället på året som en forskarstuderande träffar sin examenshandledare. Flere betonar att den goda kontakten med handledaren är avgörande för framgångsrika forskarstudier. Inom några ämnen ordnas varje termin forskarseminarier vid vilka forskarstuderande erhåller "feedback" på det egna projektet samt överblick över vad andra forskarstuderande inom samma ämne arbetar med. Detta upplevs av de berörda forskarstuderandena som betydligt mer positivt än den årliga byråkratiska registreringen. En forskarstuderande föreslår att det kunde ordnas ett årligen återkommande möte eller seminarium för högskolans alla forskarstuderande. Utgående från svaren kan man dra slutsatsen att handledarna förhåller sig mycket olika till den årliga registreringen. Endast en forskarstuderande betonar att den årliga registreringen höjer forskarstuderandenas rättsskydd.

Finansieringen

Finansieringen och den ekonomiskt osäkra framtiden är det vanligaste samtalsämnet bland doktorander, skriver en forskarstuderande. Flere hävdar dock att det är relativt lätt att få stipendier eller motsvarande basfinansiering. Det stora problemet är att dessa summor är såpass låga att det dels är svårt för forskarstuderande att klara sig ekonomiskt, dels gör att forskarstudier inte av alla upplevs som ett gott karriärval. Också faktumet att arbetsförhållandena och stipendieperioderna ofta är relativt korta gör att livet som forskarstuderande upplevs som osäkert och inte så attraktivt. Under perioden som forskarstuderande går man dessutom ofta miste om förmåner typ ålderstillägg.

Otrygg finansiering kan i hög grad störa forskningsarbetet och påverka såväl arbetsmotivationen som kvaliteten på arbetet, skriver några forskarstuderande. Bättre utkomstmöjligheter skulle under forskarperioden locka flere duktiga studerande till fortsatta studier. Det borde vara handledarnas ansvar att engagera sig också i finansieringsfrågan. Några föreslår att forskarstuderande och handledare i början av ett avhandlingsprojekt tillsammans skulle göra upp en finansieringsplan för att garantera finansieringen under hela den tid projektet beräknas ta. Mycken värdefull tid går till spillo då forskarstuderande kontinuerligt måste ägna sig åt finansieringsproblemen.

Information om forskarstudier

Åsikterna om informationen varierar mycket, likaså behovet av information. En handfull forskarstuderande ger Centret för forskning och internationella ärenden beröm och skriver att det under den senaste tiden skett en klar förbättring beträffande informationen. Lika många forskarstuderande ger dock informationen dålig kritik. En par forskarstuderande hävdar att största delen av den information som de får når dem via djungeltelegrafan, vilket betyder att tillgången till information är rätt slumpmässig.

Flere anser att de erhåller bra information via Hankens web-sidor, men sidorna får också lite kritik. De borde utvecklas både till innehåll och utformning. En forskarstuderande anser att det är lite besvärligt att använda Hankens web-sidor.

E-postningslistan anser många att fungerar bra. Via den erhålls information enkelt och snabbt. Några är dock lite osäkra på hur systemet fungerar och efterlyser information om detta. Några forskarstuderande skriver att de erhåller rätt bra information från det interna informationsbladet Hanken Internt.

Ett infopaketer om forskarstuderandenas rättigheter och skyldigheter eller ett årligen återkommande informationstillfälle efterlyses av många. All information som kan vara av intresse för forskarstuderande borde presenteras i en förenhetligad form eftersom det råder stora skillnader mellan den information som forskarstuderande erhåller vid de olika institutionerna. Denna information borde omfatta bl.a. hur man skriver en forskningsplan och hur man fyller i en stipendieansökan samt vilken hälsovård man som forskarstuderande har möjlighet att anlita.

Studieadministrationen

De forskarstuderande som besvarat frågelistan verkar varken att vara speciellt insatta i studieadministrationen eller intresserade av den. Detta märks bl.a. på att 11 forskarstuderande (ca 40% av dem som besvarat frågelistan) lämnat denna punkt obesvarad. Flere skriver dock att den fungerar relativt tillfredsställande vad forskarstudierna beträffar. Men en handfull påstår att de knappt vet hur studieadministrationen fungerar. Införandet av studieprestationerna får kritik eftersom det ofta kan dröja mycket länge före prestationer finns införda i studieregistret.

Licentiatseminarium och disputation

Inte heller frågan om licentiatseminarium och disputation verkar att intressera forskarstuderandena. Av dem som besvarat frågelistan har $\frac{3}{4}$ låtit bli att kommentera denna punkt. En par forskarstuderande skriver att licentiatseminariet bör bibehållas eftersom det fyller viktiga funktioner t.ex. ger feedback, ger övning inför disputationen och ger forskarstuderandena tillfälle att testa sina manuskript. De efterlyser också att manuskripten genomgår någon slags standardiserad granskning på hög nivå eftersom nivån på licentiatseminarierna varierar ganska mycket ämnen emellan. Några efterlyser mer information, helst i skriftlig form, om licentiatseminarierna och disputationerna.

Studier utomlands

De forskarstuderande som besvarat frågelistan verkar att vara rätt intresserade av studier utomlands. Trots att många anser att det finns tillräckligt med information om studier utomlands samt goda möjligheter för den som är intresserad, poängterar flere att de främsta hindren för förverkligande av sådana planer är av praktisk art ss. familj, småbarn, husdjur och bostadsköp. Endast en anger att han/hon haft en studieperiod som forskarstuderande utomlands och en annan anger att han/hon kommer att bedriva studier utomlands inom när framtid.

Forskarstuderandena anser att det på webben finns mycket information samt påpekar att också Centret för forskning och internationella ärenden är en god informationskälla. De har dock många önskemål beträffande hur Hanken kunde hjälpa dem som vill åka utomlands. Det är av stor vikt att Hanken skapar goda kontakter till andra högskolor och universitet samt nätverk på institutionsnivå med motsvarande enheter. Idag är utlandsstudierna i hög grad beroende av handledarnas kontakter skriver några forskarstuderande. Alla system har fördelar och nackdelar. En forskarstuderande betonar att de utbytesstudier som ordnas via handledarnas kontakter ger bättre möjligheter till individuell anpassning än mer standardiserat doktorandutbyte med vissa bestämda samarbetskolor. Utbytesprogrammets stora fördel är att processen förenklas och de praktiska problemen minimeras. Också stipendier för studier utomlands vore välkomna.

Trots att den information om studier utomlands Hanken idag tillhandahåller får beröm efterlyses mer information. Det kunde t.ex. ordnas speciella informationstillfällen om studier utomlands och det vore bra om web-sidorna och e-postningslistan utvecklades då det gäller information om studier utomlands.

Licentiatexamen

Långt över hälften av de forskarstuderande som besvarat frågelistan förhåller sig positiva till licentiatexamen. Många fördelar med licentiatexamen förs fram i svaren. Flere ser

licentiatavhandlingen som en bra förberedelse inför doktorsavhandlingen. Att först "öva sig" på en licentiatavhandling kan höja kvaliteten på den kommande doktorsavhandlingen. Licentiatexamen fungerar som en etapp på väg mot doktorsexamen och många upplever det tillfredställande att kunna sikta in sig på ett delmål. Skulle en forskarstuderande tröttna på väg mot doktorsexamen, eller av någon annan anledning inte ha möjlighet att avlägga denna, fyller licentiatexamen också en viktig funktion. Bibehållandet av licentiatexamen är viktigt för dem som strävar efter en överlärartjänst vid någon yrkeshögskola.

Några påpekar att frågan om licentiatexamen är svår eftersom det finns både fördelar och nackdelar med denna examen. För den enskilda forskarstuderande är det bra att det finns en möjlighet att kunna "avbryta" forskarstudierna med äran i behåll. Ur högskolans synvinkel är det en nackdel om studietiden förlängs p.g.a. att forskarstuderande väljer att avlägga både licentiat- och doktorsexamen och att en del forskarstuderande avbryter sina studier efter att ha avlagt licentiatexamen. En annan nackdel är att licentiatexamen inte uppskattas utomlands och t.o.m. uppfattas som en "konstig" examen.

Övriga synpunkter

Också i tilläggscommentarerna efterlyses gemensamma aktiviteter av både formell och informell karaktär för forskarstuderandena på Hanken. Flere forskarstuderande anser att man bör sträva efter att skapa en gemensam forskaridentitet vid Hanken och betonar att den egna institutionens roll borde tonas ner medan Hankens roll borde framhävas. Forskarstudierna vid Hanken är idag mycket varierande eftersom ansvaret ligger hos de enskilda institutionerna och det inte finns någon garanti för att en examen skulle motsvara en annan. En forskarstuderande skriver att ingenting händer trots att det på högskolenivå talas mycket om att satsa på forskningen.

Flere forskarstuderande efterlyser en högre standardisering av forskarutbildningen. Detta skulle delvis innebära en central styrning av forskarutbildningen. Informationen borde intensifieras och också omfatta praktiska frågor som t.ex. hur man skriver en reseräkning.

Många betonar att det skulle vara viktigt att forskarstuderandena vid Hanken lärde känna varandra och tillsammans kunde bygga upp nätverk över institutionsgränserna. En årlig doktorandsits eller en Hanken-konferens varje eller vartannat år kunde fylla en viktig funktion. En forskarstuderande föreslår att assistentföreningen bör engagera sig för att sammanföra forskarstuderande och forskare. Man bör sträva efter att skapa en forskaridentitet som innebär att man i första hand upplever sig vara forskarstuderande vid Hanken och i andra hand anknuten en institution. En träff med rektorn kunde gärna ordnas för de nya forskarstuderande varje år. I dagens läge är de enskilda forskarstuderandena alienerade från Hanken som helhet.

Forskarstuderandenas status på högskolan upplever några som problematisk. I dagens läge har man olika rättigheter, förmåner och skyldigheter beroende på om man har internt eller externt stipendium eller erhåller lön från högskolan. Detta skapar osäkerhet och förvirring, speciellt om man ofta byter status. Hanken bör sträva efter mer enhetlighet på detta område eller åtminstone klart informera forskarstuderandena om deras rättigheter och skyldigheter.

En forskarstuderande föreslår att Hanken kan höja doktorandernas profil genom att ge dem en framträdande roll som högskolans "unga professionella". På det sättet skulle de tydligare bindas till högskolan och detta kunde i viss mån kompensera den dåliga lönen. En större integration mellan doktorandstudier och institutverksamhet skulle gagna bägge parter, skriver en annan och föreslår att deltagande i institutens projekt kunde göras till en obligatorisk del av doktorandstudierna.

Också den fysiska arbetsmiljön har stor betydelse för trivsel och arbetsmotivation. I vissa delar av högskolan tvingas forskarstuderandena att arbeta i alltför trånga utrymmen, använda oergonomiska möbler samt p.g.a. dålig städning samt eventuellt mögel. Att e-post och utskrifter ofta krånglar utgör ovälkomna irritationsmoment, likaså att alla inte har tillgång till läsbara hurtsar eller skåp för forskningsmaterial och personliga saker.

Utsikten att få ett arbete och en lön som motsvarar kompetensnivån är en viktig motivationsfaktor. Eftersom Hanken inte har någon möjlighet att erbjuda arbete åt alla som doktorerat borde högskolan aktivt utnyttja alla tänkbara kanaler till näringslivet. Medan forskarstudierna pågår bör högskolan bistå vid karriärplanering. Via Ekonomforum bör kontakterna till näringslivet intensifieras och professorerna bör medvetet utnyttja sina kontakter för att få Hankens kommande doktorer väl placerade i arbetslivet. Högskolan bör också utveckla och stöda institutens avgiftsbelagda kursverksamhet för att skapa arbetstillfällen åt nyblivna doktorer.

SUOMEN YLIOPISTOJEN REHTORIEN NEUVOSTO

FINLANDS UNIVERSITETSREKTORERS RÅD

31.5.00

Nippuväitöskirjojen osa-artikkeleiden tasoa koskeva muistio ja suositus

Rehtorien neuvosto on kokouksessaan 16.5.2000 keskustellut ns. nippuväitöskirjojen osa-artikkeleiden statuksesta ja ko. väitöskirjojen laatutason varmistamisesta ja päättänyt esittää yliopistoille seuraavan suosituksen. Suosituksen tarkoitus on kiinnittää tiedekuntien, osastojen ja väitöskirjojen arvostelusta ja laadunvarmistuksesta vastaavien muiden elinten huomiota menettelytapoihin. Syynä on ollut tohtorintutkintojen määrän kasvu ja tutkintomäärien ja rahoituksen välinen yhteys sekä kehityksen johdosta mahdollisesti esitettävät arvelut korkean tason lasku-uhasta.

1. Nippuväitöskirjat

Saadakseen kuvan yliopistoissa noudatettavista periaatteista ja käytännöistä rehtorien neuvosto tiedusteli helmikuun lopulla yliopistoilta ja eräiltä suurilta tiedekunnilta, miten ne ko. asiassa menettelevät. Erityisenä kysymyksenä oli, vaaditaanko että väitöskirjan kaikki osat on jo julkaistu tai ainakin hyväksytty julkaistavaksi arvostetuissa vertaisarviointia käyttävässä tieteellisessä julkaisusarjassa tai aikakauslehdessä.

Väitöskirjasta säädetään kunkin alan tutkintoasetuksessa. Koska asetukset on annettu eri aikoina, sanamuodot vaihtelevat hiukan, mutta asetukset ovat olennaisesti samansisältöisiä. Humanististen tieteiden ja luonnontieteiden tutkintoasetuksen (221/94) 13 § 2. momentin mukaan väitöskirjaksi voidaan hyväksyä myös useita tieteellisiä julkaisuja tai julkaistaviksi hyväksytyjä käsikirjoituksia tai muita tieteelliset kriteerit täyttäviä töitä sekä niistä laadittu yhteenveto. Asetukset eivät siis selvästi anna vastausta väitöskirjan osa-artikkelin statusta koskevaan kysymykseen.

Nippuväitöskirjoja laaditaan eniten luonnontieteissä, lääketieteessä ja tekniikassa, jonkin verran yhteiskuntatieteissä. Humanististen tieteiden väitöskirjat ovat yleensä monografioita. Taiteen väitöskirjojen julkaisu- ja julkistamistavat ovat huomattavasti monimuotoisempia kuin tieteissä, niihin kuuluu kirjallisen osan lisäksi taiteellinen osa, näyttely- tai konserttisarja tai muu tuotos.

Tiedustelu osoitti, että joissakin tiedekunnissa ja osastoissa vaaditaan, että nippuväitöskirjan osien on oltava julkaistuja tai julkaistavaksi hyväksytyjä (*accepted for publication*). Tällöin hyväksymisellä tarkoitetaan yleensä arvovaltaisen,

asiantuntija-arviointia (*referee* -menettelyä) käyttävän aikakauslehden julkaisemispäätöstä. Tässä yhteydessä käytetään joustoa: jos nipussa on useita julkaistuja tai hyväksytyjä artikkeleita, voidaan hyväksyä esim. yksi käsikirjoitus, laitosraportti tms.

Joissakin tiedekunnissa nipun osien statuksesta ei ole asetettu ohjeellisia vaatimuksia, vaan vastuu on ennen muuta esitarkastajilla, viime kädessä tietysti tiedekunnalla, väitöskirjalautakunnalla tai vastaavalla elimellä. Tapa jolla esitarkastajat esittävät kantansa, vaihtelee esitäytetystä lomakkeesta seikkaperäisempään tarkasteluun.

Lähes kaikissa kyselyyn annetuissa vastauksissa kerrottiin, että harkinta on tapauskohtaista. Tiukkoja sääntöjä ei haluta, vaan pitää olla mahdollisuus joustamiseen.

2. Rehtorien neuvoston väitöskirjan arvostelua koskevat suositukset 7.12.1998

Kysymys nippuväitöskirjojen osien statuksesta liittyy osaltaan myös neuvoston joulukuussa 1998 antamaan väitöskirjojen arvostelua koskeviin suosituksiin:

1. Väitöskirjalla tulee olla vähintään kaksi esitarkastajaa, jotka on valittu oman tiedekunnan ulkopuolelta, jos mahdollista. Ulkopuolinen esitarkastaja voi toimia myös vastaväittäjänä. Työn ohjaaja ei saa toimia esitarkastajana eikä vastaväittäjänä.
2. Jokaisen tiedekunnan/ osaston on syytä perustaa jatkotutkintotyöryhmä tai vastaava elin, joka keskustelee tarkastajien valinnasta ja arvosanojen käytöstä sekä seuraa tarkastusprosessia.
3. Arvostelussa tulee pyrkiä ylläpitämään kansallisia normeja toisilleen läheisten tieteenalojen kesken.
4. Muun kuin oman yliopiston jatko-opiskelijan tarjotessa väitöskirjaa tarkastettavaksi on selvitettävä, onko työ ollut jo tarkastettavana muualla.
5. Väitöskirjan voi julkaista sähköisessä muodossa. Julkaisussa tulee mainita väitöskirjan hyväksymisestä vastuussa olevan tiedekunnan nimi ja yhteystiedot.

Siihen liittyy jossakin määrin myös Tampereen yliopiston työryhmän 11.3.1999 julkaisema muistio ja toimenpide-ehdotus, joka koskee väitöskirjan julkaisemista elektronisessa muodossa.

3. Yhteisjulkaisut

Yhteisjulkaisujen käyttämistä koskevat periaatteet ja ohjeet vaihtelevat myös. Joissakin tiedekunnissa katsotaan, että samaa yhteisjulkaisua ei tulisi käyttää kuin korkeintaan kahdessa väitöskirjassa, mutta joustoon täytyy olla mahdollisuus. Yleistymässä näyttää olevan käytäntö, että väitöskirjan yhteenvedossa tai erillisellä kaikkien tekijöiden allekirjoittamalla ilmoituksella kerrotaan, mikä on väittelijän osuus yhteisjulkaisussa selostettavasta työstä. Parasta olisi omaksua käytäntö, että yhteisjulkaisuissa aina kerrottaisiin, mikä kunkin tekijän osuus on.

4. Nippuväitöskirjoja koskeva suositus

Rehtorien neuvosto on todennut että yliopistojen on aiheellista kiinnittää huomiota periaatteisiin ja käytäntöihin, joita useista artikkeleista muodostuvien eli ns. nippuväitöskirjojen tieteellisen tason varmistamiseksi noudatetaan. Vaikka artikkelien saaminen julkaistuksi kansainvälisissä, arvostetuissa tieteellisissä sarjoissa on tärkeää ja siihen tulee useilla aloilla kannustaa, vastuu väitöskirjan osiksi tarkoitettujen artikkeleiden tai käsikirjoitusten tieteellisestä tasosta on tiedekunnilla, osastoilla ja muilla väitöskirjojen tarkastuksesta ja arvostelusta vastaavilla elimillä. Siten esimerkiksi esitarkastajien tarkastusvastuu koskee nippuväitöskirjan kaikkia osia.

Rehtorien neuvosto toteaa että eri aloilla on erilaisia tarpeita ja toimintatapoja, eikä pidä periaatteiden ja käytäntöjen yhtenäistämistä tarpeellisena. Neuvosto suosittelee että tiedekunnat selventäisivät menettelyään ja erityisesti vastuun merkitystä tarkastukseen osallistuville, niin että väitöskirjan osien julkaisustatuksesta riippumatta tieteellinen taso tulee varmistetuksi. Jos väitöskirjan osaksi on esitetty julkaisu, joka on vasta käsikirjoitus, esitarkastajien tulee lausunnossaan kiinnittää sen tasoon erityistä huomiota.

Yhteisjulkaisujen osalta neuvosto suosittelee, että tekijöiltä tulisi pyytää selvitys kunkin kirjoittajan osuudesta työhön ja että väittelijän itsenäiseen osuuteen kiinnitetään esitarkastuksessakin riittävästi huomiota. Tekijöiden osuuden selvittäminen kaikissa tieteellisissä artikkelissa on suositeltava tapa, johon suuntaan julkaisukulttuuria on syytä kehittää.